

Tiia Rautiainen

YRITTÄJYYSKASVATUS JA
KOEILEMALLA KEHITTÄMINEN
Case: MiniMikkeli

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Syyskuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 13.9.2016
Tekijä(t) Tiia Rautiainen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Liiketalouden koulutusohjelma, taloushallinto
Nimeke Yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen	
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aiheena on yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka MiniMikkeli-projekti soveltuu osaksi varhaiskasvatuksen yrittäjyyskasvatusta, sekä kuinka se vaikuttaa oppilaiden käsityksiin yrittämisestä ja yhteiskunnasta. Tavoitteena oli myös selvittää, kuinka kokeilemalla kehittämisen malli soveltuu MiniMikkeli-projektin toteuttamiseen. Tutkimustulosten perusteella oli tarkoitus tehdä johtopäätöksiä tutkittavina olevista asioista ja esittää kehittämissuhteita seuraavaa MiniMikkeli-tapahtumaa varten. Opinnäytetyön käsiteperusta muodostuu yrittäjyyskasvatukseen ja kokeilemalla kehittämiseen liittyvistä teoria-aineistoista. Yrittäjyyskasvatukseen liittyen avataan myös ulkoista ja sisäistä yrittäjyyttä, yrittäjän ominaisuuksia sekä innovatiivisuutta, jota myös yrittäjyydessä tarvitaan. Kokeilemalla kehittämiseen liittyen käydään läpi kokemusten kautta oppimista ja ilmiöpohjaista oppimista. Nämä teemat avaavat lisää myös kokeilemalla kehittämisen mallia ja sen toimivuutta. Tutkimukset on tehty laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tutkimus koostui kolmesta kyselystä, joista yksi oli kokonaan määrällinen ja yksi laadullinen tutkimus. Yhdessä kyselyssä oli sekä laadullista että määrällistä tutkimusmenetelmää. Kaksi kyselyistä tehtiin oppilaille ja niiden tarkoituksena oli selvittää, miten MiniMikkeli-tapahtuma onnistui, ja millainen tilanne tutkimusryhmän oppilailla on yrittäjyyskasvatuksen saralla. Opettajille tehtiin yksi kysely ja sen varsinaisena tarkoituksena oli selvittää MiniMikkeli-projektin onnistumista. Kyselyiden avulla selvisi hyvin se, kuinka MiniMikkeli-projekti onnistui. Yrittäjyyskasvatuksen tilanteesta Mikkelin seudun varhaiskasvatuksen piirissä olisi voinut toivoa parempia tutkimustuloksia, mutta oppilaiden ja opettajien vastausten perusteella siitä voi tässäkin tutkimuksessa tehdä johtopäätöksiä.	
Asiasanat (avainsanat) Yrittäjyyskasvatus, kokeilemalla kehittäminen, kokemusten kautta oppiminen, ilmiöpohjainen oppiminen, ilmiöoppiminen, MiniMikkeli	
Sivumäärä 56 + liitteet	Kieli suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Reijo Honkonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin ammattikorkeakoulun opetustoimi

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 13.9.2016
Author(s) Tiia Rautiainen	Degree programme and option Business management
Name of the bachelor's thesis Entrepreneurship education and experiential learning	
Abstract <p>The subject of this Bachelor's thesis is entrepreneurship education and experiential learning. The aim was to find out how MiniMikkeli project suits as a part of entrepreneurship education in early childhood education and how it affects students' perceptions on entrepreneurship and society. The aim was also to find out how the model of experiential learning suits for executing MiniMikkeli project. On the basis of the research results it was intended to draw conclusions from the matters examined and to present for the MiniMikkeli event which follows development proposals.</p> <p>The concept foundation of the dissertation forms in the material about entrepreneurship education and by experiential learning. In connection with the entrepreneurship education external and internal entrepreneurship, properties of the entrepreneur and innovativeness are opened. In connection with the experiential learning, learning through experiences and phenomenon based learning are gone through. These themes open the model of experiential learning and its functionality more.</p> <p>The research has been conducted using qualitative and quantitative research methods. The study consisted of three inquiries, one of which was totally quantitative and the other qualitative study. In one inquiry there was both qualitative and quantitative research methods. Two of the inquiries were made to pupils and their purpose was to clarify how the MiniMikkeli event succeeded and what kind of situation the pupils of the research group have in the field of the entrepreneurship education. One inquiry was made to the teachers and its purpose was to investigate the success of the MiniMikkeli project.</p> <p>With the help of inquiries it became clear how the MiniMikkeli project succeeded. From the situation of the entrepreneurship education within the sphere of the early childhood education of the region of Mikkeli it could have hoped for better research results, but on the basis of the pupils' and teachers' answers conclusions can be drawn from it in this study also.</p>	
Subject headings, (keywords) Entrepreneurship education, experiential learning, learning by experiencing, phenomenon based learning, MiniMikkeli	
Pages 56 + attachments	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Reijo Honkonen	Bachelor's thesis assigned by Mikkeli University of Applied Sciences – Board of education

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	YRITTÄJYYSKASVATUS	2
2.1	Yrittäjyys	2
2.1.1	Yrittäjän ominaisuudet	3
2.1.2	Innovatiivisuus ja yrittäjyys	5
2.1.3	Yrittäjyys ja yritystoiminta	8
2.1.4	Sisäinen yrittäjyys	9
2.2	Yrittäjyyskasvatus	11
2.2.1	Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä	12
2.2.2	Yrittäjyyskasvatuksen historiaa	13
2.2.3	Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja toteutus tänä päivänä	14
3	KOKEILEMALLA KEHITTÄMINEN	16
3.1	Kokemusten kautta oppiminen	16
3.2	Kokeilemalla kehittämisen malli	19
3.3	Ilmiöpohjainen oppiminen	21
4	MINIMIKKELI-PROJEKTIN ESITTELY	24
4.1	Mikä on MiniMikkeli	24
4.2	Kokeilemalla kehittäen	25
4.3	Projektia tekemässä olleet tahot	26
4.4	Lähtötilanne ja konseptin työstäminen	27
4.5	MiniMikkeli-tapahtuman järjestäminen	28
5	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO	29
5.1	Tutkimusmenetelmät	29
5.1.1	Kvalitatiivinen tutkimus	30
5.1.2	Kvantitatiivinen tutkimus	31
5.2	Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät opinnäytetyössä	32
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	34
6	TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1	Havainnoin avulla tehdyt johtopäätelmät	35
6.2	Opettajille tehdyn kyselyn tulokset	37
6.3	Oppilaille tapahtuman aikana ja sen jälkeen tehtyjen kyselyiden tulokset ..	41

6.3.1	Kolmas pelikortti	41
6.3.2	Tapahtuman jälkeen tehty kysely.....	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	46
7.1	Johtopäätökset.....	47
7.2	Kehitysehdotukset.....	49
7.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	51
8	LOPUKSI.....	52
	LÄHTEET	54

LIITTEET

- 1 Opinnäytetyön lupa-anomus
- 2 Tutkimuslupahakemus
- 3 Ennakkotiedote kyselyyn
- 4 Kysymykset oppilaille
- 5 Kysely opettajille

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheena on ”Yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen” ja osana sitä on toimittu mukana MiniMikkeli-projektissa. Projektin aikana on tutkittu, kuinka 6-luokkalaiset käsittävät yrittäjyyden ja yhteiskunnan toimimisen. On tutkittu myös sitä, kuinka MiniMikkeli-projekti vaikuttaa heidän käsityksiinsä. Tämän lisäksi luokkien opettajille on teetetty huhtikuun tapahtuman jälkeen kysely, jonka avulla on selvitetty, missä asioissa projekti onnistui ja missä on tulevaisuutta varten parantamisen varaa.

MiniMikkeli oli varhaiskasvatukseen kuuluva oppimiskokemus, jonka aikana oppilaat tutustuivat yrittäjyyskasvatukseen kuuluviin osa-alueisiin lukuvuoden aikana luokissa ja huhtikuussa järjestetyssä tapahtumassa. MiniMikkelin tavoitteena oli tarjota opettajille hyvä työväline yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Tavoitteena oli myös mahdollistaa oppilaille mieluisa oppimiskokemus, jonka aikana heille olisi muodostunut mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys yhteiskunnasta ja sen eri tekijöiden merkityksestä.

Työn pohjana toimiva teoria koostuu yrittäjyyskasvatuksen ja kokeilemalla kehittämisen mallin lisäksi yrittäjyyden, innovatiivisuuden ja kokemuspohjaisen oppimisen käsittelemisestä. Teoriaosuuden ensimmäisessä luvussa käsitellään yrittäjyyskasvatusta ja sitä, mitä se pitää sisällään. Käsitellään myös historiaa ja taustoja yrittäjyyskasvatuksen takana sekä sitä, miten se ilmenee nykypäivän opetuksessa. Yrittäjyys liittyy olennaisena osana yrittäjyyskasvatukseen, joten sitä ja yrittäjän ominaisuuksia käydään pääpiirteittäin läpi. Toisessa luvussa teoriaosuus avaa kokeilemalla kehittämisen konseptia ja sitä, mitä tarkoittaa kokemusten kautta oppiminen. Kokeilemalla kehittämisen malliin liittyy myös olennaisesti ilmiöpohjainen oppiminen, joten sitä käsitellään myös omassa alaluvussaan.

Vaikka esimerkiksi yrittäjyys on aihealueena laaja, ja sen syvällisempi käsittely avaisi aihetta entistäkin enemmän, on teoriaosuutta tällä kertaa tarkoituksenmukaisesti rajattu, jotta esille saadaan nostettua tutkimuksen ja tutkimusongelman selvittämisen kannalta olennaisimmat asiat. Valmista opinnäytetyötä tullaan käyttämään myös tulevien MiniMikkeli-tapahtumien järjestämisen tukena, joten ymmärrettävyys ja selkeys on välttämätöntä.

Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli selvittää, kuinka Mikkelin seudun ala-asteikäiset oppilaat käsittävät yhteiskunnan ja sen toimimisen, sekä kuinka MiniMikkeli helpottaa näiden asioiden ymmärtämistä. Tarkoitus oli myös selvittää yrittäjyyskasvatuksen tilanne varhaiskasvatuksen piirissä Mikkelin seudulla. MiniMikkeli-projektista oli tarkoitus selvittää, kuinka kokeilemalla kehittämisen malli soveltuu sen tekemiseen.

Tutkimuksen johtopäätöksissä selviää, että huolimatta siitä, että kyseessä oli projektin pilotti, oli MiniMikkeli onnistunut tapa toteuttaa yrittäjyyskasvatusta käytännössä. Ilmiöoppiminen toi lisäarvoa yrittäjyyskasvatukselle ja toiminnallinen lähestyminen yrittäjyyteen palveli myös oppilaiden tarpeita.

2 YRITTÄJYYSKASVATUS

Yrittäjyyskasvatus on tänä päivänä normaali osa koulutusta. Opetussuunnitelma varmistaa sen, että yrittäjyyteen ja yrittäjämäisyyteen kuuluvien taitojen opettelu aloitetaan jo varhaiskasvatuksen piirissä. Vastoin joitakin käsityksiä tarkoitus ei suinkaan ole saada aikaan tulevaisuuden yrittäjiä, vaan opettaa myös palkkatyöläisten elämässä tarvittavia taitoja hyvissä ajoin, jotta niistä tulisi tulevaisuuden työmarkkinoilla olijoille itsestäänselviä asioita. Yrittäjyyskasvatuksen myötä opitut taidot ovat toki hyödyllisiä työelämässä, mutta ne helpottavat arjessa selvitymistä myös sen ulkopuolella. Yrittäjyyskasvatuksella on siis tärkeä rooli oppilaiden tulevaisuuden turvaamisessa ja tätä käsitellään luvussa 2.2. Yrittäjyyskasvatukseen liittyy kuitenkin aina myös yrittäjyys, joten sitä, sekä muun muassa yrittäjän ominaisuuksia avataan luvussa 2.1, jotta myös yrittäjyyskasvatuksen perustaa on helpompi ymmärtää.

2.1 Yrittäjyys

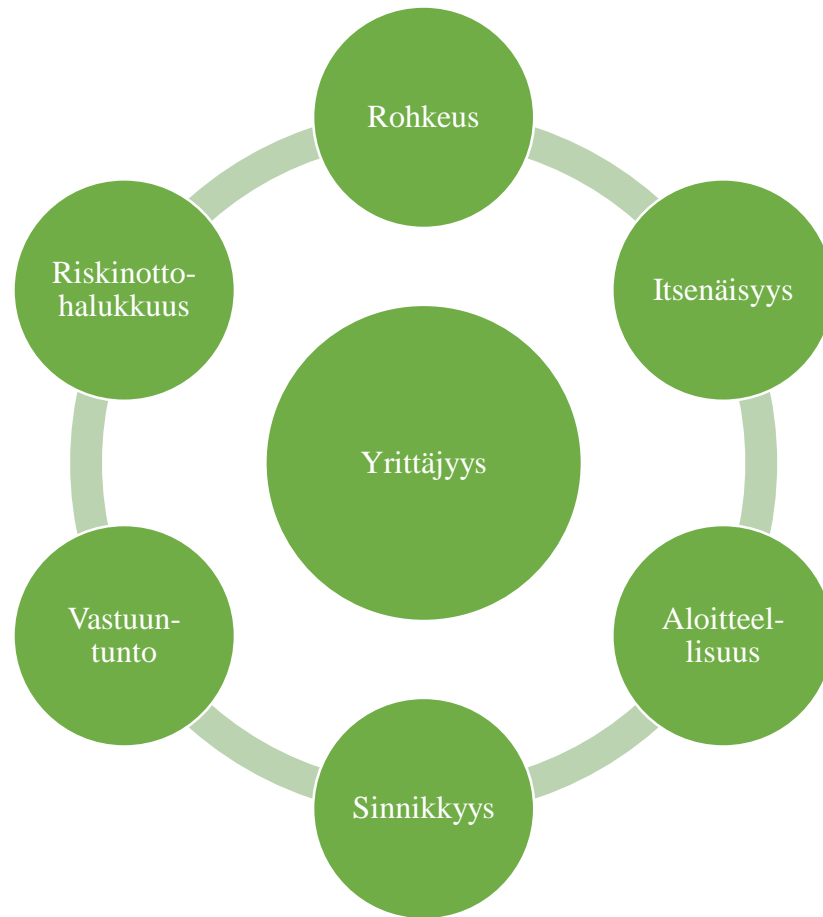
Yrittäjyyskasvatuksesta puhuttaessa ei voida olla tuomatta esille myös yrittäjyyttä. Yrittäjyydellä tarkoitetaan ihmisen kykyä ideoida ja muuttaa ne liiketalouden kannalta toimivaan muotoon (Opetusministeriö 2009, 11). Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka omaan laskuunsa ja omalla vastuullaan harjoittaa taloudellista toimintaa ja yrityksellä puolestaan taloudellisesti kannattavaan tulokseen tähtäävää toimintaa, jota harjoittaa yksi tai useampi henkilö (Tilastokeskus 2016a). Yrittämiseen liittyy usein

mahdollisuus itsensä toteuttamiseen, vastuullisuus, itsenäisyys, laajassa toimijaverkossa työskentely sekä taloudellinen mahdollisuus ja riski (Yrittäjät 2008). Yrittäjä voi Suomessa harjoittaa toimintaansa toiminimen, avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön tai osuuskunnan kautta. Näistä yleisin yritysmuoto on osakeyhtiö, mutta puolestaan toiminimen perustaminen on yksinkertaisinta. Elinkeinonharjoittaja vastaa eri yritysmuodoissa tekemistään sitoutumuksista eri tavalla ja yritystä perustessa onkin syytä miettiä tarkoin, mikä yritysmuoto sopii perustettavana olevalle yritykselle parhaiten. (Yrittäjät 2016b.)

Yrittäjät ja yritykset ovat tärkeä osa Suomen yhteiskunnan rakennetta. Tilastokeskuksen (2016b) mukaan vuonna 2014 Suomessa toimi noin 364 000 yritystä, ja ne työllistivät 1,4 miljoonaa henkilöä. Suurin osa Suomessa toimivista yrityksistä on pk-yrityksiä, eli yrityksiä, joissa työskentelee alle 250 henkilöä. Myös suurin osa vuonna 2014 avautuneista työpaikoista syntyi kyseisiin yrityksiin. (Yrittäjät 2015.) Kaikki perustetut yritykset eivät kuitenkaan kasva menestyneiksi ja pitkällä aikavälillä kannattaviksi yrityksiksi, vaan kannattavaa liiketoimintaa harjoittavan yrityksen taival on usein pitkä ja mutkikas. Tässä yhteydessä lähestyn yrittäjyyttä pienyritysten näkökulmasta, sillä suurin osa yrittäjistä aloittaa matkansa juuri pienyrittäjänä.

2.1.1 Yrittäjän ominaisuudet

Tärkeimpänä tekijänä menestyneessä yrityksessä motivoituneiden työntekijöiden lisäksi on yrittäjä itse. Yrittäjyys ei ole helppoa, joten yrittäjällä onkin hyvä olla tiettyjä piirteitä ja ominaisuuksia, jotta hän pystyy selviämään kaikista yrittäjyyden mukanaan tuomista vaiheista. Tarpeellisia taitoja yrittäjäksi ryhtyvälle on esimerkiksi hyvät sosiaaliset taidot sekä liiketoiminnan kehittämistaidot ja yrittäjyystaidot. Yrittäjäksi ryhtyvän täytyy myös olla jatkuvasti valmis kehittämään taitojaan ja oppimaan uutta. (Yritys-Suomi 2016.) Vaikkakaan ei ole olemassa yhtä ainoaa persoonatyyppiä, joka soveltuu yrittäjäksi, on kaikilla yrittäjillä joitakin yhdistäviä piirteitä. Kuvasta 1 selviää muutama selkeästi erottuva persoonallisuuspiirre, joita löytyy lähes jokaiselta yrittäjältä ainakin jossakin määrin.

KUVA 1. Yrittäjän persoonallisuuspiirteitä (Jääskeläinen 2015, 97; Yritys-Suomi 2016)

Koska yrittäjyys tarkoittaa myös yksin tehtäviä päätöksiä, täytyy yrittäjän olla tarpeeksi itsenäinen kyetäkseen tähän. Myös aloitteellisuudella on tässä kohtaa suuri merkitys, sillä yrittäjän on pystyttävä tekemään aloitteita silloinkin, kun tilanne tai suunta on epävarma. Sinnikkyyttä tarvitaan etenkin silloin, kun toiminta ei etene haluttuun suuntaan tai haluttua vauhtia ja tällöin yrittäjällä on myös oltava luottoa omaan yritykseensä, jotta se selviää hankalien aikojen yli. Yrittäjyys on vastuullista toimintaa, siihen kuuluu muun muassa verojen maksu ja rahavirrasta huolehtiminen, joten luonnollisesti yrittäjän on oltava myös vastuuntuntoinen ja huolellinen henkilö. Kaikista ominaisuuksista tärkeimpänä on kuitenkin rohkeus. Se on piirre, jonka avulla yrittäjä pystyy ottamaan tarvittavat riskit, selviämään vaikeidenkin aikojen läpi ja kehittämään toimintaa haluttuun suuntaan. (Jääskeläinen 2015, 97; Yritys-Suomi 2016.) Riskejä ottaessakin on kuitenkin muistettava olla maltillinen ja huolellinen, yrittäjän on laskelmoitava riskien suhde mahdolliseen hyötyyn, etenkin jos markkinoilla on jo kilpailijoita, joiden toiminta vaikuttaa toisen yrittäjän mahdollisuuksiin (Bessant & Tidd 2015, 6).

Edellä mainittujen ominaisuuksien ja piirteiden lisäksi on yrittäjällä oltava aina tarpeeksi intohimoinen suhtautuminen tekemäänsä työhön, jotta yrityksellä on mahdollisuus menestyä. Toisinaan menestys on pitkän taipaleen takana, joten kärsivällisyys ja usko tulevaan on syytä pitää mukana koko matkan ajan. Yrittäjän on myös hyvä muistaa, että virheidenkin tekeminen on sallittua ja että niistäkin kannattaa ottaa oppia. (Inc. 2015.) Kantavana voimana yrittäjän elämässä on siis oikea asenne ja ahkeruus. Yrittäjäksi ryhtyvän on muistettava, että yrittäjän arki poikkeaa monessakin suhteessa palkkatyöläisen elämästä ja niiden kahden välillä on turha tehdä vertailua. Jo esimerkiksi työtuntien määrä on asia, jota yrittäjän ei varsinkaan alussa kannata liikaa laskea, vaan omaa yritysunelmaa kohti on mentävä sinnikkäästi ja innolla huolimatta siitä, että työpäivät saattavat venyä joskus kohtuuttoman pitkiksi.

Yrittäjäyys on jatkuvaa oppimista ja kehittymistä ja yksi edellytys yritystoiminnan onnistumiselle onkin yrittäjän taito hankkia ja sisäistää tietoa siitä, kuinka yritystoimintaa voisi edelleen parantaa. Tietoa voi hankkia yrittäjäydestä, yrittäjäyttä varten tai yrittäjämäisen toiminnan kautta. Sanonta ”työ tekijäänsä opettaa” pätee kuitenkin myös yritystoiminnassa, sillä tärkeimmät opit tulevat tällöinkin kokemuksen ja käytännön kautta. (Pelli 2012, 16–17.)

2.1.2 Innovatiivisuus ja yrittäjäyys

Usein yrityksen perustamiseen liitetään myös jonkin uuden luominen ja monesti näin onkin. Tietysti yritysmaailmaan astuu myös sellaisia yrityksiä, jotka eivät tuo mukanaan uusia ideoita tai toimintatapoja, mutta kun yhdistetään uusi idea, luovuus ja riskin ottaminen, saadaan aikaiseksi innovaatio. Innovaatio voi olla pieni tai suuri ja sillä voidaan tarkoittaa joko uuden tavan tai asian keksimistä tai pientä parannusta olemassa olevaan tapaan tai asiaan. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin sanoa, että mitä isompi muutos, sitä isompi riski ja myös mahdollinen parannus. Riskien ottaminen kannattaa myös psykologiselta kannalta, sillä luovuus, innovatiivisten ratkaisujen etsintä ja rohkea aloitteellisuus lisääntyvät mukavuusalueelta poistuttaessa. Uutta ei voi luoda, mikäli tekee toistuvasti tuttua ja turvallista. (Heikkilä 2010, 188–189.)

Uusi ja tuntematon suunta pelottaa luonnollisesti monia, sillä siihen sisältyy aina mahdollisuus, ettei sen mukanaan tuomia asioita osata käsitellä. Tuntemattoman pelko rajoittaa ihmisten luovuutta ja saa heidät takertumaan liiaksi tuttuun ja turvalliseen.

Joillekin tällaisen kohtaaminen on lamaanuttava kokemus, mutta rohkea ihminen on valmis ottamaan riskejä ja näkemään uhkien sijaan mahdollisuuksia. (Heikkilä 2010, 189–190.) Yrittäjäksi ryhtyvän on lukeuduttava niihin rohkeisiin, jotka kohtaavat pysyväin myös sellaiset tilanteet ja asiat, joiden lopputulosta ei voi ennalta nähdä. Tällainen riskinotto-kyky onkin yksi yrittäjän tärkeimmistä ominaisuuksista.

Sana innovaatio juontaa juurensa latinan sanoista *in* ja *novare* eli ”luoda jotain uutta”. Käytännössä innovaatio tarkoittaa enemmänkin uusien ideoiden menestyksestä etsintää ja sitä moni yrittäjä tekee arjessaan jopa huomaamatta. Innovaatio on siis tavallaan myös toimintatapojen tai -mallien kehittämistä ja kuten millä tahansa kehitystyöllä, sen tarkoituksena on lopulta tuottaa lisäarvoa yritykselle. Mahdollisuus innovatiivisuuden ei ole siis vain suurien ja menestyneiden yritysten tai poikkeuksellisten ideoiden etuoikeus, vaan jokainen valveutunut yrittäjä voi sen avulla kehittää omaa yritystään parempaan suuntaan. (Bessant & Tidd 2015, 15–16.)

Usein menestynyt yrittäjä on edes jollain tavalla innovatiivinen. Paikallaan polkemalla yritys ei menesty pitkällä aikavälillä ja etenkin läpimurtojen löytymiseen tarvitaan aina kovan työn lisäksi luovuutta ja kykyä ajatella valtavirrasta poikkeavasti. Nguyen (2015) listaa kymmenen piirrettä, jotka ilmenevät tavalla tai toisella jokaisessa innovatiivisessa yrittäjässä:

1. Kaavojen ja vihjeiden etsiminen kaikkialta
2. Nerokas laiskuus
3. Muistiinpanojen tekeminen
4. Perfektionistinen, mutta käytännönläheinen asenne
5. Pelon pelkäämättömyys
6. Parantaminen silloinkin, kun ei ole mitään parannettavaa
7. Luovuuden prosessin ymmärtäminen
8. Monen asian yhtäaikainen tekeminen
9. Vahva itsetunto
10. Paradoksaalinen ajattelukyky

Luova ajattelija pystyy etsimään ja löytämään tärkeitä vihjeitä ja kaavoja merkityksetöntäkin tuntuvista asioista. Tämä auttaa myös jossain määrin ennustamaan tulevaisuutta, mikä on erityisen tärkeää yrityksen toimintaa suunnitellessa. Luova ajattelu

nousee myös esille siinä, miten paljon töitä hän tekee jonkin asian saavuttamiseksi. Myös suomalainen sananlasku ”tyhmä paljon työtä tekee, viisas pääsee vähemmällä” kertoo siitä, että luova ihminen löytää helpommin ne keinot, joilla työntekoa ja työ-määrää on mahdollista helpottaa, ja siten saavuttaa haluttu lopputulos mahdollisimman vähällä vaivalla. (Nguyen 2015.)

Ihmisen päässä olevien ajatusten määrä voi joskus olla valtaisa, joten innovatiivinen ihminen helpottaa tuota ajatusten kakofoniaa tekemällä muistiinpanoja. Tämä varmistaa sen, etteivät nerokkaat ideat jää huomioimatta ja vaivu unholaan. Monesti innovatiivisten ihmisten toiminta saattaa vaikuttaa pelkältä täydellisyyden tavoittelulta, mutta huolimatta siitä, että luova ihminen on todennäköisesti perfektionisti, on ajattelutavan syytä olla kuitenkin käytännönläheinen, jotta edistyminen on mahdollista. Myös pelon tunteen kanssa on pärjättävä, sillä todennäköisesti jossain vaiheessa yrityksen elinkaarta tulee vastaan tilanne, jossa koko yrityksen tulevaisuus näyttää epävarmalta. Usko yritykseen, ahkeruus ja sinnikkyys näyttelevät tällöin isoa roolia, mutta myös pelosta on mahdollisuus valjastaa itselleen voimaa ja energiaa. (Nguyen 2015.)

Asioiden ei tarvitse olla korjauksen tarpeessa, jotta niitä voi parantaa ja tämän ymmärtää innovatiivinen ihminen. Jatkuva kehitys on myös menestyvän yrityksen salaisuus, joten kehitystyötä on tehtävä myös silloin, kun varsinaista tarvetta siihen ei ole. Kuvassa 2 on esitetty luovuuden prosessi, sen ja sen eri vaiheiden ymmärtäminen ja toteuttaminen edesauttaa ideoiden käytäntöön viemistä. Asioiden valmistelu on tärkeää, mutta kenties tärkein vaihe on hautominen, jolloin ideat saavat kehittyä rauhassa ja lopulta alitajunta tuottaa niin kutsutun valaistumisen, eli idean, jota lähdetään toimeenpanemaan. (Nguyen 2015.)

KUVA 2. Luovuuden prosessi (Nguyen 2015)

Monesti luovalla ihmisellä on samanaikaisesti monta rautaa tulessa ja päällekkäisiä projekteja onkin hyvä olla, jotta kaikista ideoista saadaan irti maksimaalinen hyöty. Moniin eri suuntiin katsomisesta kertoo myös se, että mustavalkoinen ajattelu ei kuulu

innovatiivisen ihmisen maailmaan, vaan joko tai -ajattelun sijaan he suosivat sekä että -ajattelumallia. Voidakseen toimia omia ajatuksiaan kunnioittaen, on innovatiivisella ihmisellä oltava hyvä itsetunto ja jopa hieman röyhkeä elämänsenne. Tämä mahdollistaa sen, että innovatiivinen ihminen toimii, kun muut vielä miettivät. (Nguyen 2015.)

2.1.3 Yrittäjyys ja yritystoiminta

Yrittäjäksi ryhtymiselle voi olla monia syitä. Yrittäjyyteen saatetaan kasvaa jo perheessä olevien yrittäjien myötä tai vastaavasti ihminen voi ajautua yrittäjän asemaan sattuman kautta. Sysäyksen yrittäjyyteen saattaa antaa myös esimerkiksi hyvä liikeidea, vahva osaaminen jollakin alalla, sopiva tilaisuus tai toisesta yrittäjästä inspiroituminen. Yhteistä kaikille uusille yrityksille on kuitenkin se, että jokaisella niistä tulisi olla vahva liikeidea, sekä yrittäjän omat valmiudet, joiden varaan käytännön toimintaa on hyvä rakentaa. (Yrittäjät 2016a.) Usein yrittäjäksi ryhtymisen päätös syntyy jonkin negaation kautta. Kun koetaan, että jokin elämässä tai työnteossa ei ole kohdallaan, voi ratkaisu sen korjaamiseksi olla yrittäjyys. Tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi se, ettei henkilö pidä nykyisestä työstään tai pomostaan tai ettei hän saa tehdä sitä, mitä haluaa. Tällöin yrittäjäksi ryhtymisen päätös on kuitenkin vain reagointia ja sen vieminen käytäntöön vaatii paremman strategian luomista. (Jääskeläinen 2015, 95–96.)

Yrittäjyyteen vieviä polkuja on siis monenlaisia ja niin taustatekijät, tilannetekijät kuin henkilön ominaisuudetkin vaikuttavat syihin, jotka lopulta johtavat itsensä työllistämiseen. Yksilön ominaisuuksia on käsitelty jo aiemmin, mutta niiden lisäksi on myös merkitystä sillä, mistä lähtökohdista yrittäjä on ja mitkä ovat ne syyt, joista hän on saanut kipinän yrityksen perustamiseen. Taustatekijöillä tarkoitetaan siis esimerkiksi sitä, että yrittäjä on saattanut kasvaa yrittäjähenkisessä perheessä tai työskennellä pienyrityksessä, jossa hänellä on ollut hyvät mahdollisuudet nähdä läheltä yritystoimintaa käytännössä. Tällöin kynnyksensä yrityksen perustamiseen saattaa olla matalampi verrattuna sellaiseen ihmiseen, jolla ei ole vastaavanlaisia kokemuksia. Tilannetekijät puolestaan tarkoittavat niitä syitä, jotka lopulta antavat viimeisen sysäyksen ja johtavat siihen, että yritys todellakin perustetaan, ja ne saattavat olla veto- tai työntötekijöitä. Vetotekijät ovat sellaisia, jotka houkuttelevat yrittäjyyteen ja ovat lähtökohdaisesti positiivisia, kuten yrittäjyyden mukanaan tuoma vapaus tai itsenäisyys. Tällöin

yrittäjyyteen hakeudutaan selkeästi itse ja aktiivisesti. Työntekijöillä on puolestaan hieman negatiivisempi sävy, yrittäjällä ei saata olla yrityksen perustamisen lisäksi muuta vaihtoehtoa, mikäli esimerkiksi palkkatyötä ei ole tarjolla. Tällöin voidaan puhua jopa pakkoyrittäjyydestä tai vastentahtoisesta yrittäjyydestä. Käytännössä tilanne on kuitenkin usein moniulotteinen, yrittäjäksi ryhtymisen taustalla on aina useampia syitä eikä tilannetekijöitäkään voi luokitella mustavalkoisesti hyviin tai pahoihin tekijöihin. (Pärnänen & Sutela 2014, 29–30.)

Kun päätös yritystoiminnan aloittamisesta on tehty, tarvitaan yritystoiminnan aloittamiseen hyvän yritysideoan lisäksi muun muassa riittävä alkupääoma, kokemusta työelämästä ja hyvä ammattitaito sekä tietysti myös halu yrittää. Yrittäjälle on myös hyötyä hyvistä sosiaalisista taidoista ja verkostoitumiskyvystä. Perheen tukea ei sovi väheksyä yrittäjyydenkään kohdalla, sillä etenkin kivikkoisemmilla hetkillä oman tukiverkoston merkitys korostuu. (Yrittäjät 2016a.) Jääskeläisen (2015, 97–98) mukaan perheen tuki auttaa merkittävästi silloin, kun yrittäjä kohtaa haasteita yhteiskunnan puolesta. Yrittäjä joutuu ajoittain puolustamaan oikeuksiaan muita enemmän ja mikäli tällöin ei ole ketään tukemassa, saattaa taakka tuntua liian raskaalta. Yrittäjäksi ryhtyvän on myös muistettava, että päätös yrityksen perustamisesta ei koske ainoastaan yrittäjää vaan myös hänen perhettään ja läheisiään. Yritykseen uppoava aika ja energia vaikuttaa luonnollisesti sosiaalisten suhteiden hoitamiseen, joten läheisiltä vaaditaan kärsivällisyyttä ja sitoutumista siinä missä yrittäjältäkin.

Yrityksiä, niin kuin yrittäjiäkin, on monenlaisia, eikä yrityksen perustamisen tarvitse tarkoittaa seuraavan suuryrityksen alulle panemista. Tottakai yritystoiminnan perimmäisenä tarkoituksena on aina tuottaa voittoa, ja sen takia ei koskaan sovi unohtaa myyntiä, markkinointia ja kassavirran seuraamista, mutta yrityksellä on monesti rahan lisäksi myös muita keinoja tuottaa yrittäjälle mielihyvää (Jääskeläinen 2015, 13). Yrittäjyys antaa usein yrittäjälle keinon tehdä sitä työtä, mistä hän nauttii ja missä hän kokee olevansa hyvä. Monesti jo pelkästään se on rikkaus, jota rahan on vaikea päihittää.

2.1.4 Sisäinen yrittäjyys

Kaksi kivenhakkaajaa työsti neliskulmaisia kiviä. Kun heiltä tiedusteltiin, mitä he tekivät, vastasi toinen uupuneena ”Hakkaan näitä kiviä neliskulmaisiksi.” Toinen vastasi

innostuneena: ”Olen mukana rakentamassa katedraalia.” (Koiranen & Pohjansaari 1994, 10.)

Edellä olevan tarinan kivenhakkaajasta on varmasti kuullut jokainen, joka on joskus tutkinut sisäistä yrittäjyyttä. Siinä tiivistyy se perusajatus, joka erottaa sisäisen yrittäjän muista työntekijöistä. Sisäisellä yrittäjyydellä ei siis tarkoiteta yrittäjällä olevien ominaisuuksien esiintymistä, vaan sitä, että palkkatyöläinenkin suhtautuu tekemäänsä työhön ja työpaikkaansa siten, kuin se olisi hänen omansa. Se on myös eräänlaista työylpeyttä, sitä, että työntekijä kokee olevansa merkittävä osa jotakin suurempaa ja tekee osansa aloitteellisesti, innostuneesti ja sitoutuneesti. Tällaiset henkilöt ovat merkittävässä roolissa menestyneissä yrityksissä, sillä he ovat niitä, jotka lisäävät yrityksen tehokkuutta ja tuottavuutta. (Tampereen kaupunki 2007.)

Myös lähes jokaiselta menestyneeltä yrittäjältäkin löytyy varmasti sisäistä yrittäjyyttä, mutta ennen kaikkea sillä tarkoitetaan ympäristöön sidoksissa olevaa asennetta riippumatta siitä, missä yksilö työskentelee. Se tahtotila ja motivaatio, tai niiden puute, jolla asiat tehdään, vaikuttavat yksilön lisäksi myös organisaatioon ja työympäristöön, jossa hän työskentelee. Niiden lisäksi vaikutukset saattavat levitä myös yksilön muille elämän osa-alueille. Sisäinen yrittäjyys ei välttämättä ole jotain, jonka kanssa synnyttään, vaan sitä voi myös opetella. Sen sisäistämistä ja toteuttamisesta hyötyvät kaikki osapuolet ja parhaimmillaan se on se ratkaiseva tekijä, joka erottaa menestyvät yritykset menestymättömistä. (Tampereen kaupunki 2007.)

Sisäinen yrittäjyys vaikuttaa siihen, millä panoksella työntekijä tekee oman työnsä, mutta sillä ei suinkaan tarkoiteta ylisuorittamista. Tärkeänä osana sisäiseen yrittäjyyteen kuuluu myös omien voimavarojensa ja resurssiensa tunteminen ja työskenteleminen niin, että työntekijä panostaa työhön oikean työmäärän, -ajan, -laadun ja ennen kaikkea asenteen. Sama pätee myös yrittäjänä toimivaan ihmiseen. Vapaaehtoinen vastuunotto ja oman työn arvostaminen edesauttavat kehitystä riippumatta siitä, mikä yritysmuoto on kyseessä tai kenen omistuksessa yritys on. Sisäiseen yrittäjyyteen liittyvä moderni ajattelumaailma luo myönteistä kasvua, ja se taas hyödyttää tiimin jokaista jäsentä. (Tampereen kaupunki 2007.)

Sisäinen yrittäjä, intraprenööri, on henkilö, joka on tuloshakuinen, ongelmia pelkäämätön ja motivoitunut. Innovatiivisessa työympäristössä sellaiset ihmiset ovat keskei-

sessä osassa, sillä heillä on aidosti halu panostaa työyhteisöön ja heidän toimintansa on tuloksellista. Hankkeille ja työlleen omistautuneisuus on ominaista intraprenööreille, ja työyhteisöihin heissä ilmenevä päämäärätietoisuus ja kunnianhimoisuus tuo ehdottomasti lisäarvoa. Sisäisessä yrittäjässä yhdistyvät siis ne tekijät, joista niin kutsuttu ihannetyöntekijä muodostuu. Sellaisesta asenteesta on hyötyä kuitenkin myös työnantajan lisäksi työntekijälle itselleen, sillä muun muassa itsensä kehittämishalu, kunnianhimo ja muutostensietokyky ovat vahvan osaaajan kulmakiviä ja sellaiset ihmiset eivät jää helposti muiden jalkoihin. (Keränen 2016.)

Sisäistä yrittäjyyttä voidaan pitää myös eräänlaisena hyvän ihmisen perikuvana. Ominaisuudet, joita sisäisellä yrittäjällä on, ovat sellaisia, joita esiintyy ihanteellisella ihmisellä. Sisäisesti yrittäjämäistä ihmistä voisi kutsua myös yksinkertaiseksi yrittäväksi ihmiseksi ja sen vastakohta on luonnollisesti ei-yrittävä ihminen. Vastakkaiset tunnuspiirteet erottavat nämä kaksi ihmistyyppiä toisistaan. Ihminen, joka on muun muassa ahkera, toimelias ja vastuuntuntoinen vaikuttaa huomattavasti paremmalta kuin laiska, passiivinen ja vastuuton. Sisäisen yrittäjän piirteet eivät siis rajaudu pelkästään taloudellisesti yrittävään persoonaan, vaan niiden noudattaminen on suotavaa myös muilla elämän osa-alueilla. (Ikonen 2006, 51–53.)

2.2 Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatus kuuluu tänä päivänä jokaisen oppilaan opetussuunnitelmaan ja sen tehtävänä on taloudellisen yritteliäisyyden edistäminen, mutta myös yleisen yritteliäisyyden tärkeyden korostaminen (Ikonen 2006, 99). Siinä missä yrittäjäkasvatus keskittyy edistämään yrittäjävalmiuksia ja yrittäjäkoulutusta, painottaa yrittäjyyskasvatus edistämään taloudellista yritteliäisyyttä ja kasvattamista aktiiviseksi kansalaiseksi (Ikonen 2006, 92). Ne keinot, joilla yrittäjyyskasvatusta toteutetaan, vaihtelevat kouluittain ja jopa opettajittain. Vaikka opetussuunnitelmassa asia tuodaan esille kaikille samalla tavalla, on siinä paljon tulkinnanvaraa ja on jokaisen opettajan päätettävissä, kuinka hän sisällyttää sen oman luokkansa opetukseen. Tärkeimpänä päämääränä yrittäjyyskasvatuksella on kuitenkin se, että se pohjustaisi oppilaiden siirtymistä koulun penkiltä työelämään ja antaisi tuolle muutokselle mahdollisimman hyvät edellytykset. Alaluvussa 2.2.1 avataan yrittäjyyskasvatuksen määritelmää, luku 2.2.2 käy läpi kasvatusmenetelmän historiaa ja luku 2.2.3 puolestaan toteutumista nykyajan opinnoissa.

2.2.1 Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä

Yrittäjyyskasvatuksella ei tarkoiteta pelkästään sitä, että oppilaista tehdään yrittäjiä. Se tarkoittaa ensisijaisesti oppilaiden sisäisen yrittäjyyden herättämistä ja oikeiden toimintamallien ja asenteiden oppimista, niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta. Koulutuksen pääasiallisena tarkoituksena on palvella arkipäiväistä elämää ja elämähallintataitojen opettaminen on yksi opetuksen tärkeimmistä tehtävistä. Myös talouden hallinnan tulee sisältyä siihen ja koska yrittäjyyskasvatus tukee myös taloudellista yritteliäisyyttä, edesauttaa se siten oppilaan tulevaisuutta. (Ikonen 2006, 59–61.)

Opetusministeriön (2009, 11) mukaan yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena on yrittäjyyden vahvistaminen. Sen lisäksi se on kuitenkin myös paljon muuta. Elinikäistä oppimista tapahtuu myös yrittäjyyskasvatuksen parissa ja sen tavoitteena onkin myönteisten asenteiden, tietojen, taitojen ja osaamisen jatkuva kehittäminen. Käytännössä tämä pyrkii tuomaan esille yrittäjämäisiä toimintamalleja, olipa kyse sitten omassa yrityksessä tai palkkatyössä työskentelemisestä.

Yrittäjämäisiä toimintamalleja ja asenteita tarvitaan kaikkialla. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö toimii vastuullisesti, tunnollisesti ja huolellisesti jokaisella elämänalueellaan, muodostaen samalla toimivan yhteiskunnan perustan. Hyvinvointiyhteiskuntaa ylläpidetään ja kehitetään verovarjoilla ja koska yritykset maksavat merkittävästi veroja ja työllistävät monia, on niissä toimivilla yksilöilläkin vastuu yhteiskunnan hyvinvoinnista. Yksilön vastuullinen ote elämäänsä näkyy siis hänen oman elämänsä lisäksi myös suurempaa kokonaisuutta tarkastellessa. (Opetusministeriö 2009, 12.)

Tietynlaisena tavoitteena yrittäjyyskasvatuksella onkin saada aikaan niin kutsuttuja ihannekansalaisia, joiden identiteettiin kuuluu yrittäjämäinen asenne (Keskitalo-Foley ym., 15). Opetussuunnitelman kuuluva yrittäjyyskasvatus edesauttaa oppilaiden yksilöllisten vahvuuksien löytämistä ja niiden kehittämistä, sekä aktiivisen ja omaaloitteisen asenteen mukaan ottamista oppimiseen. Näiden taitojen oppiminen hyödyttää sekä yksilöä että yhteiskuntaa, mutta ennen kaikkea ne helpottavat oppilaan matkaa työelämään huolimatta siitä, päätyykö tämä yrittäjäksi vai palkkatyöläiseksi. (Valtakunnallinen YES ry 2016.)

Yrittäjyyskasvatus ei ole pelkästään yrityskasvatusta, eli yrittäjämäisten piirteiden korostamista, vaan siihen liittyy myös tiiviinä osana sisäisen yrittäjyyden oivaltaminen. Ulkoisen ja sisäisen yrittäjyyden välinen ero on melko suuri, sillä siinä missä ulkoinen yrittäjyys tarkoittaa yrittäjänä toimimista, on sisäinen yrittäjyys yrittäjämäistä toimimista silloinkin, kun työtä tehdään jonkun muun alaisena. Tämä eroavaisuus ilmenee myös yrittäjyyskasvatuksen ja yrityskasvatuksen välillä. Yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena ei ole tehdä oppilaista tulevaisuuden yrittäjiä, vaan saada heitä ajattelemaan yrittäjämäisesti ja toimimaan siten omassa elämässään. Yrittäjyyskasvatukseen saattaa totta kai liittyä myös yritystoimintaan kuuluvia osioita, kuten esimerkiksi liiketoimintasuunnitelmiin tai markkinointiin tutustumista, mutta pääpaino on oppilaan oman aktiivisuuden ja asenteen esille tuomisessa. (Ikonen 2006, 15–17.)

2.2.2 Yrittäjyyskasvatuksen historiaa

Yrittäjyyskasvatusta on esiintynyt Suomessa jossain muodossa jo 1950-luvulta lähtien. 1950-60-lukujen taloudellisen kasvatuksen kautta voidaan pitää ensimmäisenä yrittäjyyttä edistäneenä vaiheena. Sitä seurasi yrittäjäkoulutus 1980-luvulla ja yrittäjyyskasvatus 1990-luvulla. Viimeisen kauden katsotaan olleen alku nykypäiväisellekin yrittäjyyskasvatukselle. Eri kausien jälkeen olemme tällä hetkellä siinä vaiheessa, että koemme yhteiskunnan tarjoavan yrittäjyyskasvatusta, joka vahvistaa ja tukee työmarkkinakelpoisuutta ja omatoimisen elannon hankintaa. (Opetusministeriö 2009, 25.)

Yrittäjyyskasvatus kirjattiin yleissivistävän koulutuksen opetussuunnitelmaan 1990-luvun puolivälissä ja se on pysynyt sen osana siitä lähtien (Ikonen 2006, 11). Se on kuitenkin noussut ensimmäisen kerran esille koulutuskeskusteluissa jo 1980-luvulla, jolloin kansantalouden myönteisen kehityssuunnan on haluttu jatkuvan ja toivottu yrittäjyyskasvatuksen tukevan sitä. Ammatilliseen koulutukseen se tulikin osaksi jo 1980-luvun lopulla, jolloin opiskelijat haluttiin perehdytettävän yritystoimintaan, yrittäjyyteen ja yrittäjien paikallisiin olosuhteisiin. (Ikonen 2006, 13.)

Tuolloin vallalla ollut yrittäjämönteinen ilmapiiri tuki opetusta, sillä toimeliaita, luja-
tahtoisia ja rohkeita ihmisiä arvostettiin. Menestyksen avaimet katsottiin olevan kaikilla, jotka olivat tarpeeksi vahvatahtoisia ottaakseen ne. Pian nousukausi kääntyi kuitenkin talouden romahtamiseksi ja sen vaikutukset heijastuivat myös yrittäjyyskasvatukseen. Aiemmat haaveet globaalitalouden suur-Suomen rakentamisesta väistyivät ja

tilalle tuli taloudellisen liikkumavaran hankkiminen yrittäjyyden keinoin. 1990-luvun alussa yrittäjyyskasvatuksen ei nähty enää olevan pelkästään osa ammatillista koulutusta, vaan se haluttiin ottaa käytäntöön kaikilla koulutusasteilla. Tuolloin se otettiin osaksi opetussuunnitelmaa ja se siirtyi myös käytännön tasolle. (Ikonen 2006, 14–15.)

Yrittäjyyskasvatuksen ensimmäisen aallon katsotaan alkaneen 1990-luvun alussa ja tuolloin yrittäjyyskasvatus otettiin siis myös mukaan koulujen opetussuunnitelmaan. Aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja myös tieteellisiä tutkimuksia alkoi ilmestyä 1990-luvun puolivälissä. (Ikonen 2006, 15.) Yrittäjyyskasvatuksen tarkastelun painopiste on muuttunut vuosien saatossa. Varhaisissa vaiheissa yrittäjyyskasvatusta oli lähinnä ammattikouluissa ja siellä painotettiin ammattiosaamista. Tiedot ja taidot, joita vaaditaan elinkeinon harjoittamiseen, olivat vahvasti osana yrittäjyyskasvatusta. Huomion kiinnittäminen yksilön asenteeseen ja elämään ja itseensä suhtautumiseen nousivat esille 1990-luvun alussa. Enää ei opetettukaan pelkästään tarkkoja alaan liittyviä tietoja ja taitoja, vaan yrittäjämäinen asenne koettiin sellaiseksi yleispäteväksi suhtautumiseksi, jota yksilön tulisi käyttää kaikilla elämän osa-alueillaan. Tuohon aikaan myös termi yrittäjyyskasvatus näki päivänvalon, ja termien yrityskasvatus ja yrittäjyyskasvatus välille tehtiin ero. (Ikonen 2006, 25–27.)

2.2.3 Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja toteutus tänä päivänä

Kun yrittäjyyskasvatus otetaan osaksi opetusta, on pidettävä mielessä myös se toimintaympäristö, jossa oppilaat kasvavat ja jossa he tulevat myöhemmin työskentelemään. Tällä tarkoitetaan sitä, että mikäli oppilaille opetetaan esimerkiksi yrittäjyyttä ja kannustetaan heitä siihen, on myös yhteiskunnan oltava sellainen, joka mahdollistaa sen. On tarpeetonta kannustaa esimerkiksi yrityksen perustamiseen toimialalla, jossa työllistyminen on erittäin epävarmaa, sillä se ei suinkaan edistä taloudellista itsenäistymistä. (Ikonen 2006, 138.) Tämänkin vuoksi yrittäjyyskasvatuksen on hyvä painottaa yrityskasvatuksen ja yrittäjän ominaisuuksien opettamisen lisäksi myös muihin seikkoihin.

Vaikka tänä päivänä suhtautuneisuus yrittäjyyskasvatukseen on pääosin positiivista, ihan aina ei yrittäjyyskasvatusta ole otettu hyvin vastaan. Sanalla on ollut negatiivinen vivahde, ehkä juuri yrittäjyyteen liittyen, ja se on saatettu ymmärtää väärin. Yrittäjyyskasvatus käsitetään herkästi yrityskasvatuksena, eli keinona lisätä yrittäjien mää-

rää yhteiskuntaan, ja se voi joissain tapauksissa tuntua luotaantyöntävältä. (Ikonen 2006, 36–37.)

Nykyään varhaiskasvatuksen osalta yrittäjyyskasvatuksessa keskitytään harjaannuttamaan oppilaan omatoimisuutta ja itsensä toteuttamista. Tätä toteutetaan toiminnallisessa, monipuolisessa ja lapsikeskeisessä toimintaympäristössä, jolloin muodostetaan hyvä pohja yrittäjyyskasvatuksen elinikäiselle oppimispolulle. Kun oppija oppii tekemällä, kehittää se taitojen lisäksi myös itsetuntoa, vastuuntuntoa ja rohkeutta toimia. (Opetusministeriö 2009, 18.)

Opetussuunnitelmasta huolimatta ei ole olemassa yksiselitteistä käsitystä siitä, mitä yrittäjyyskasvatuksen tulisi luokissa olla. Osana yrittäjyyskasvatusta kuuluu yrittäjyyden simuloiminen esimerkiksi erilaisten projektien kautta. Huolimatta siitä, että yrittäjyys ja yrittäjyyskasvatusta kulkevatkin jossain määrin käsi kädessä, ovat ne silti toisistaan eroavia asioita. Vielä tänäkin päivänä tämä on ajoittain epäselvää ja asian kehittäjät ja edistäjät joutuvat vakuuttamaan, ettei tarkoituksena ole suinkaan tehdä kaikista oppilaista tulevaisuuden yrittäjiä. (Rytkölä ym. 2011, 77.)

TAULUKKO 1. Sisällön, tavoitteiden ja painopisteiden vertailu yrittäjyyskasvatuksessa (Kyrö & Ripatti 2006, 24)

Painopiste opetuksen sisällössä	Tavoite yrittäjyyskasvatuksessa	Painopiste oppimisessa
Liiketoimintasuunnitelman laatimisesta ja pienyrityksen eri toiminnoista tietäminen	Yrittäjyydestä oppiminen	Rationaalinen ajattelu ja päättelykyky
Yrityksen perustaminen ja johtaminen	Yrittäjyyttä varten oppiminen	Yrityksen perustamista varten tahto ja valmiudet
Yrittäjämäinen käytös	Yrittäjämäisesti oppiminen	Omaehtoiseen tiedonhankintaan, toiminnan luomiseen ja uutta tietoa varten tarvittavien valmiuksien kehittäminen
Yrittäjämäisen kehittämisen ja kehittymisen tukeminen	Yrittäjämäisessä oppimisympäristössä oppiminen	-Valmiudet nauttia vapaudesta ja epävarmuudesta, sekä niiden tuomista mahdollisuuksista -Valmiuksien kehittyminen mahdollisuuksien havaitsemiseen ja luomiseen

On myös opettajasta kiinni, kuinka hän tulkitsee opetussuunnitelmaa ja mitä hän painottaa opetuksessaan. Edellä olevassa taulukossa 1 ilmenee tärkeimmät eroavaisuudet, joita eri painopisteet tuovat sekä opetukseen, oppimiseen että yrittäjyyskasvatuksen antiin. Esimerkiksi pelkän yrittäjämäisen käytöksen painotus saa aikaan yrittäjämäistä oppimista ja edesauttaa muun muassa omaehtoista tiedonhankintaa ja toiminnan luomista. Yrityksen perustamisen ja johtamisen painottaminen puolestaan lisää muun muassa valmiuksia perustaa yritys. (Kyrö & Ripatti 2006, 22–24.)

Parhaimmillaanhan yrittäjyyskasvatus kattaa kaikki edellä mainitut osa-alueet, mutta aina siihen ei välttämättä ole mahdollisuutta. Yrittäjyyskasvatus on kuitenkin senkin vuoksi hyvä opetussuuntaus, sillä se on niin monipuolinen kokonaisuus, että opettaja voi varsin hyvin valita itselleen ja luokalleen sopivat painopisteet ja saada tästä lisäarvoa opetukselle. Jos ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa tulkita opetussuunnitelmaa, ei ole myöskään yhtä oikeaa tapaa toteuttaa sitä. Tärkeintä on edesauttaa oppilaiden yritteliäisyyttä ja innostaa heitä kokeilemaan ja oppimaan.

3 KOKEILEMALLA KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa käsitellään kokeilemalla kehittämisen mallia sekä kokemusten kautta oppimista. Luvussa 3.1 perehdytään siihen, kuinka kokeilemalla saadut kokemukset edistävät oppimista ja luvussa 3.2 puolestaan kerrotaan, kuinka noita kokemuksia voi hyödyntää myös uuden kehittämisessä. Kokeilemalla kehittämisen malli on käsitteenä melko uusi, mutta sen kasvava suosio on hyvin ymmärrettävissä. Luku 3.2 myös raottaa niitä mahdollisuuksia, joita kokeilemalla kehittämisen malli tarjoaa. Ilmiöpohjainen oppiminen on luvun 3.3 teema ja näkökulmana on yhtymäkohdat kokeilemalla kehittämisen malliin.

3.1 Kokemusten kautta oppiminen

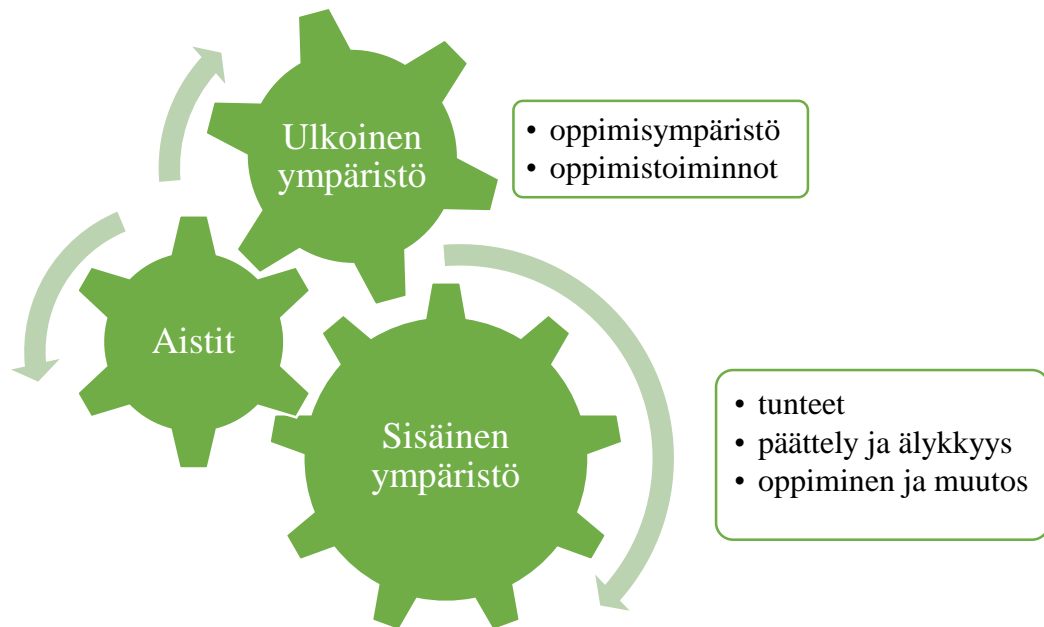
Kokemusten saavuttaminen yksistään on helppoa, sillä siihen on mahdollisuus kaikilla sosiodemografisista taustamuuttujista riippumatta. Ihmiset kokevat kuitenkin asiat yksilökohtaisesti ja samankin tilanteen läpikäyneiden ihmisten kesken kokemusten välillä on hyvin todennäköisesti eroavaisuuksia. Kaikista kokemuksista syntyy myös väistämättä oppimista, usein aiempiin kokemuksiin heijastamisen ja pohdinnan kautta.

Kaikki kokemukset eivät kuitenkaan johda oppimiseen, vaan kokemuksia täytyy osata ja haluta hyödyntää. (Beard & Wilson 2002, 13–17.)

Aina oppiminen ei kuitenkaan ole tiedostettua. Ihmiset ammentavat tietoa kaikkialta ja jatkuvasti, eikä kaikkea kertynyttä informaatiota pysty analysoimaan, joten aivot työntävät ne syrjään alitajuntaan. Suodattamalla pois ylimääräiset ärsykkeet aivot varmistavat sen, että ne voivat toimia mahdollisimman tehokkaasti. Tämä saa samaan aikaan aikaiseksi sen, että valikoimme huomaamattamme, mitä haluamme nähdä ja kokea. Kiinnitämme usein huomionme asioihin, jotka ovat jo ennestään jollain tavalla tuttuja. (Beard & Wilson 2002, 18.) Saatamme esimerkiksi erottaa oman nimmemme esille tulemisen melunkin keskeltä tai katseemme saattaa hakeutua kaupassa herkemmin jo ennestään kotoa löytyvien esineiden kaltaisiin tavaroihin. Tämä kaikki tapahtuu tiedostamatta, mutta siihen pystyy vaikuttamaan kiinnittämällä asiaan huomiota, sillä kokeminen tapahtuu eri tasoilla. Kaikesta voi oppia aina hitusen enemmän huomion keskittämisen ja kokemiseen keskittymisen avulla. (Beard & Wilson 2002, 18.)

Oscar Wilden mukaan ”koulutus on ihailtava asia, mutta aika ajoin on syytä muistaa, ettei mitään oppimisen arvoista voi opettaa” (Proverbia 2016). Lausahdus on melko kärjistetty esimerkki kokemuspohjaisen oppimisen merkityksestä, mutta Wilde tuo sen avulla esille tärkeän näkökohdan. Siinä, missä perinteistä kouluissa käytettävää oppimismenetelmää pidetään hyvin pitkälle teoreettisena, käytännönläheinen opetus voi usein syventää oppimiskokemusta tai jopa avata kokonaan uusia mahdollisuuksia. Teoreettisella lähestymistavalla on tutkitusti hyvät edellytykset opettaa oppilaille haluttuja asioita, mutta useimmissa tapauksissa edes jonkinasteinen käytännön tekeminen edesauttaa asian sisäistämistä. (Beard & Wilson 2002, 26–27.)

Kokemuspohjainen oppiminen voidaan Beardin (2010, 6) mukaan jakaa kuuteen ulottuvuuteen. Oppimistilanteessa kaikilla ulottuvuuksilla on merkityksensä ja ne toimivat aina toisistaan riippuen ja toisiinsa vaikuttaen. Kuvasta 3 selviää, kuinka ulkoinen ja sisäinen ympäristö sitoutuvat toisiinsa aistien avulla.

KUVA 3. Oppimisen kuusi ulottuvuutta (Beard 2010, 6)

Ulkoinen ympäristö koostuu kahdesta ulottuvuudesta, eli siitä ympäristöstä, jossa oppiminen tapahtuu ja niistä toiminnoista, jotka aikaansaavat oppimista. Kolmas ulottuvuus pitää sisällään ihmisen kaikki aistit, jotka yhdistävät ulkoisen ja sisäisen ympäristön toisiinsa ja muodostavat niistä kokonaisuuden. Sisäiseen ympäristöön kuuluu loput kolme ulottuvuutta, eli se, kuinka ihminen tuntee asiat, kuinka oppiminen ja muutos tapahtuu ja mitkä ovat ihmisen omat päättelykyvyt, sekä miten älykäs ihminen on. (Beard 2010, 6.)

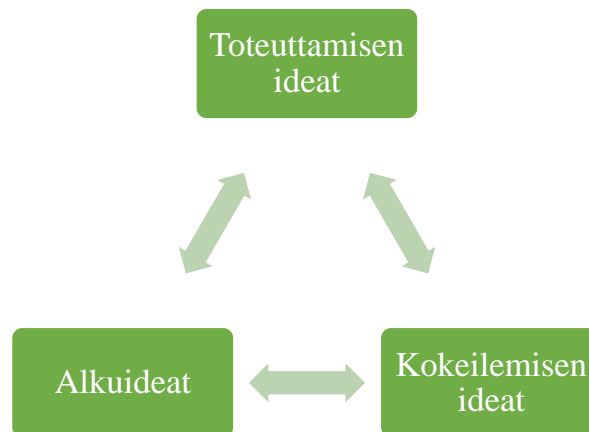
Ihmisellä on mahdollisuus oppia ympäristöstään ja siellä eläessään. Se, mistä asioista ja mitä opitaan riippuu ihmisestä, mutta fakta on, ettei kukaan voi välttyä uusilta oppimiskokemuksilta. Opittava asia ei ole välttämättä aina niin suuri, että siihen kiinnittäisi huomiota, mutta se ei tee oppimiskokemusta yhtään vähempiarvoiseksi. Oppimista tapahtuu siis jatkuvasti, mutta oppimiinsa asioihin pystyy vaikuttamaan. Jo pelkkä huomion kiinnittäminen ympäristöön, siellä tapahtuviin asioihin ja omiin ajatuksiinsa edesauttaa täysin uusien asioiden oivaltamista. Jokaisella on mahdollisuus laajentaa tietoaan ja kokeilemalla saadut kokemukset ovat erinomainen keino tämän avuksi. Kokijan päätettäväksi jää, kuinka hän hyödyntää näitä karttuneita oppeja.

Kokemusten kautta oppiminen aktivoi oppilastakin ja on monesti parempi keino sisäistää uusia asioita. Kuten Beard ja Wilsonkin (2002, 13) toteavat, kokemusten kautta

oppimisessa yhdistyvät oppimisen lisäksi opetteleminen, opettaminen ja kehitys. Olipa kyse sitten koululaisesta tai insinööristä, jokaisen on löydettävä itselleen sopivat keinot oppia ja sisäistää oppimansa. Joillekin riittää teorian opetteleminen, mutta monet tarvitsevat jonkin kokemuksen oppimisen tueksi. Tästä syystä kokempohjainen oppiminen soveltuu hyvin myös koulutukseen, mikä taas puolestaan luo hyvän pohjan tulevaisuutta varten.

3.2 Kokeilemalla kehittämisen malli

Kokeilemalla kehittäminen noudattaa sitä ajatusmaailmaa, että täysin uusia ajatuksia ei pystytä kehittämään pelkästään suunnittelemalla. Esimerkiksi kestävien siltojen tai laivojen rakentaminen ei ole mahdollista, mikäli malleja ei testata jossain vaiheessa. Sama pätee myös etenkin suurten organisaatioiden sisäisiin asioihin, joissa kestävien ja toimivien muutosten aikaan saaminen vaatii kokeiluja. Kokeiluista opitaan aina jotain uutta tarkastelun alla olevasta asiasta ja näiden opittujen asioiden, kokeilujen, avulla kehityksen tapahtuminen on helpompaa ja todennäköisempää. (Tuulenmäki 2013.)

KUVA 4. Kokeilemalla kehittämisen kolmiyhteys (Tuulenmäki 2013)

Kun kokeilemisen tarkoituksena on jonkin asian kehittäminen, on muistettava ottaa huomioon, että kokeilemalla kehittäminen on eräänlainen kolmiyhteys. Kehittämisen alkuvaiheessa on tietysti idea siitä, mitä tavoitellaan eli alkuidea. Ennen idean täytäntöönpanoa on oltava kokeilemisen idea, eli ajatus siitä, miten ideaa lähdetään kokeilemaan ja viemään eteenpäin. Näitä kokeilemisen ideoita tarvitaan myös toteuttamisen ideaan. Toteuttamisen ideat kertovat lopulta sen, onko idea hyvä. Kaikkia näitä vaihei-

ta tarvitaan, sillä perimmäisenä on aina kyse oppimisesta ja kehittymisestä. Näin ollen myös ideasta halutaan oppia lisää. (Tuulenmäki 2013.)

Idean kanssa on mahdollista edetä monellakin eri tavalla, mutta kokeilemisen mallissa ideaa lähdetään kehittämään nimenomaan kokeilujen avulla. Kokeilu on hyvä aloittaa mahdollisimman pian ja pienistä asioista, jotta kokeiluja on mahdollisimman helppo suorittaa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa kokeiluja tehdään, sitä nopeammin ideasta on mahdollista saada arvokasta tietoa käytännön kautta. Idean edetessä pidemmälle on kokeilujenkin hyvä olla suunnitellumpia ja pidemmälle mietittyjä, mutta etenkin ensimmäisten askelten tulisi olla mahdollisimman helposti otettavia. Kokeilemalla kehittämisen kulttuurissa palaverilla ja kokouksilla ei ole merkittävää roolia, vaan tärkeämpää on päästä oppimaan ideasta hyvissä ajoin kokeilujen avulla. Olisikin hyvä, että ensimmäiset kokeilut tehtäisiin jo hyvin pian alkuidean saamisen jälkeen. Kun ideassa pääsee pienesti ja nopeasti liikkeelle, luo se tärkeää tietopohjaa toteuttamisen idealle. (Tuulenmäki 2013.) Myöskään virheiden tekemistä ei tule kokeilussa pelätä, sillä niiden antamat opit ovat vähintäänkin yhtä arvokkaita kuin onnistumisetkin.

Kokeilemalla kehittämisen mallia noudattaen on mahdollista kerätä nopeasti ja luotettavasti ne tiedot, jotka mahdollistavat lopulta yrityksen menestymisen. Pelkästään laskelmiin tai väitteisiin pohjautuvat ideat tuhlaavat todennäköisimmin vain turhaan resursseja eivätkä siltikään perustu faktoihin. Kokeilemalla löydetty idean vahvuudet sen sijaan antavat idealle vahvan pohjan ja lopulta vahvat toteuttamisen ideat, joita yrittäjänkin on helppo lähteä viemään eteenpäin. Kokeilemalla kehittämisen mallin vahvuus tutkimuksiin ja laskelmiin perustuvien malleihin nähden on se, että siinä missä tutkimukset ja laskelmat vaativat tarkkaa etukäteissuunnittelua ja runsaasti resursseja, pääsee kokeilemalla kehittämään liikkeelle pienin raha- ja aikainvestoinnein. Näin ollen myös riskit on pienemmät, mikäli käykin niin, ettei alkuidea ollutkaan kannattava. (Mäenpää 2013.)

Perinteisesti uutta lähdetään kehittämään tutkimalla, laskemalla ja tarkkaan suunnittelella. Kokeilemalla kehittämisen malli on kuitenkin tästä poikkeava ja painottaa sitä, että kokeilemalla voi asiasta oppia suunnittelua enemmän. Käytännön kokeilut ja kokemukset ovat usein tärkeitä kaikilla elämän osa-alueilla, sillä mikäli tieto perustuu pelkästään teoriaan, jää syvälinen ymmärtäminen herkästi puuttumaan. Kokeilemalla kehittämisen avulla on siis mahdollista saada tärkeää tietoa kehityksen kohteena ole-

vasta aiheesta, sillä eri vaiheissa tehdyt kokeilut auttavat näkemään selkeämmin niin hyvät kuin huonotkin puolet. Mitkään laskelmat eivät anna yhtä tarkkoja ja realistisia tuloksia kuin kokeileminen. Tämä pätee etenkin silloin, kun muuttujia on paljon. Esimerkiksi ihmisten kanssa työskennellessä on miltei mahdotonta ottaa huomioon jokaista vaikuttavaa seikkaa, sillä ihmiset ovat monimutkaisia kokonaisuuksia.

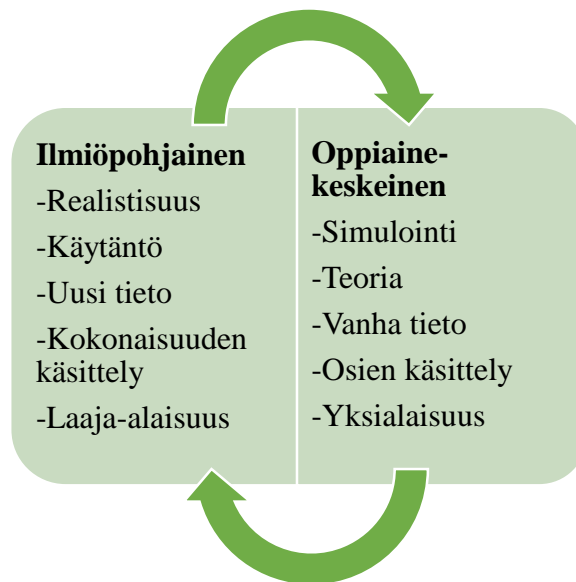
Vaikka kokeilemalla kehittämisen malli on Suomessa melko uusi tutkimisen kohde, on sitä tehty koko ihmiskunnan historian ajan. Jo esimerkiksi luolamiehet kehittivät kokeilemisen avulla aseita, jotka toimivat ja kestivät, sillä heillä ei ollut vaihtoehtoa. Nyky-yhteiskunnassa kehittämisvaihetta on puolestaan pyritty helpottamaan suunnittelulla, ja vaikka se usein edesauttaakin hyvien tulosten saantia, on joskus hyvä ottaa niin sanotusti askel taaksepäin. Toisinaan on hyvä unohtaa laskelmat, ennusteet ja liian tiukat tavoitteet. Virheisiin ei kannata takertua, eikä niiden tekemistä kannata pelätä. Kokeilemalla kehittämisen malli rohkaisee ihmisiä tekemään miettimisen sijaan, sillä lopulta liike on aina se, mikä vie eteenpäin. Ei ole väliä, miten pieni askel on, mutta tärkeintä on ottaa se.

3.3 Ilmiöpohjainen oppiminen

Ilmiöpohjaisella oppimisella tarkoitetaan sitä, että oppiminen tapahtuu todellisten maailman ilmiöiden avulla ja oppija ymmärtää siten oppimistavoitteiden merkityksen. Kun oppija ymmärtää, miksi oppimisella on merkitystä, ja aktivoituu oppimaan, on oppiminen mielekkäämpää oppijalle itselleenkin. Koulutuksessa ilmiöpohjaisen opetuksen avulla luodaan oppilaille laaja-alainen, monitieteellinen ja aktivoiva oppimismenetelmä, joka tuo lisäarvoa oppiainekeskeiselle opetukselle. (Toimikas 2014, 8–9.)

Kokeilemalla kehittämisen mallin mukaan myös ilmiöpohjainen opetus painottaa oppimista opetuksen sijaan. Toisin sanoen opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuus oppia ja opetella itse, ja luodaan näin oppimisvalmiuksia lisääviä oppimiskokemuksia. Oppilaiden aktiivisuus kuuluu ilmiöpohjaiseen oppimiseen, joten pelkän kuuntelun sijaan he hakevat ja käsittelevät itse tietoa, sekä muodostavat johtopäätöksiä. Ilmiöpohjaisen oppimisen malli on kokonaisvaltainen oppimistapa ja sen avulla voidaan sisällyttää myös koulun ulkopuolinen maailma oppimiskokemukseen. Koska ilmiöoppiminen ulottuu vaivattomasti moneen eri osa-alueeseen, yhdistää se myös eri taitoja tehokkaasti. (Toimikas 2014, 8–9.)

Vaikka ilmiöpohjainen opetus edustaakin vastakkaista ajatusmaailmaa kuin oppiainekeskeinen opetus, ei kumpikaan suinkaan sulje toisiaan pois. Kumpikin opetusmalli voi täydentää toisiaan ja kahden melko äärilaitoja edustavan mallin välillekin mahtuu monta tulkintatapaa. Kuvassa 5 on kuvattu sekä ilmiöpohjaisen että oppiainekeskeisen opetuksen ominaisuuksia. Ilmiöpohjaisuus on mallina sellainen, joka kannustaa kokeilemaan ja jopa erehtymään, mutta oppimaan kaikesta koetusta. Siinä pyritään toteuttamaan realistisia tilanteita, joissa oppiminen on mahdollista käytännön avulla. Ilmiöpohjaisuuden avulla pyritään tuottamaan uutta tietoa ja käsittelemään isoja kokonaisuuksia. Tietoa pyritään hankkimaan laaja-alaisesti ja sen vuoksi opetukseen on mahdollista sisällyttää opintoja eri osa-alueilta. (Toimikas 2014, 22–25.)

KUVA 5. Ilmiöpohjaisen ja oppiainekeskeisen opetuksen ominaisuuksia (Toimikas 2014, 22–25)

Oppiainekeskeisen opetuksen ominaisuudet ovat päinvastaiset kuin ilmiöpohjaisella opetuksella. Käsiteltävä tieto on jo olemassa olevaa ja sitä käydään läpi teoreettisesti. Mikäli oppimista tapahtuu jossakin tilanteessa, ne simuloidaan toteuttamisen sijaan. Kokonaisuuksista käydään läpi vain osia ja kun opetetaan jotain, keskitytään aina yhteen osa-alueeseen kerrallaan. Oppiainekeskeisessä opetuksessa oppijan rooli jää vähemmälle ja painopiste on opetuksella. (Toimikas 2014, 22–25.)

Ilmiöpohjainen opetus siis painottaa täysin eri asioita kuin perinteisenä pidetyt opetusmenetelmät. On kuitenkin syytä muistaa, että toisen mallin käyttäminen ei sulje toista pois, ja ilmiöpohjaisen tai oppiainekeskeisen opetuksen ominaispiirteitä voi hyödyntää toisiinsa silloinkin, kun käytetään jompaa kumpaa. Kuvassa 5 eri opetusmenetelmien välistä yhteyttä kuvataan nuolilla. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi ilmiöoppimiskokemus voi hyötyä huomattavasti siihen sisälletystä teoriaosuudesta, ja puolestaan käytännön osuus voi lisätä oppiainekeskeisen opetuksen tehokkuutta. (Toimikas 2014, 22–25.)

Ilmiöpohjaisella oppimisella siis aktivoidaan oppilas tekemään ja oppimaan itse. Kokemusten hankkiminen, johtopäätösten tekeminen ja niiden hyödyntäminen opetuksessa toiminnallistaa ja jalkauttaa opetuksen luokkahuoneista. Pedagogiikan terminä ilmiöpohjainen oppiminen on melko uusi, mutta käytännössä kyseessä on hyvin luonnollinen tapa uuden oppimiselle. (Toimikas 2014, 8–9.) Opetussuunnitelmaan ilmiöoppiminen on tullut vuonna 2016. Opetussuunnitelman perusteluonnoksessa ilmiöoppimista kuvattiin erilaisissa oppimisympäristöissä toimivaksi oppimiseksi, jota tapahtuu eri ryhmien kanssa vuorovaikutuksessa. (Luostarinen 2013.) Eräs tapa toteuttaa ilmiöoppimista on erilaisten tapahtumien järjestäminen ja sisällyttäminen opintoihin, ja tällaisesta on MiniMikkeli hyvä esimerkki.

Vaikka ilmiöoppiminen on luonnollinen ja jopa alkukantainen tapa oppia, on se tutkimuskohteensa melko uusi. Vähäisten tutkimusten vuoksi virallisia tilastoja menetelmän toimivuudesta on vähän, mutta ilmiöoppiminen on saanut hyvää palautetta oppilaiden ja opettajien keskuudessa. Esimerkiksi Hämeenlinnassa vuonna 2013 tehty koekielu yläkoululaisten keskuudessa osoittautui onnistuneeksi ja se koettiin hyvänä tapana yhdistää oppiminen oppilaiden omiin mielenkiinnonkohteisiin. Ilmiöoppiminen koettiin hyvänä vaihteluna oppiainekeskeiselle opetukselle ja sen ajateltiin myös olevan vapaampi tapa oppia. (Välimäki 2013.)

Vapaampaa oppimistapaa ja monimuotoisuutta voisi pitää ilmiöpohjaisen opetuksen kulmakivinä. Koska ilmiöoppimisessa rikotaan oppiainerajoja, se tarjoaa kokonaisvaltaista opetusta riippumatta siitä, mihin oppiaineeseen opittava aihe perinteisesti kuuluisi. Oppilaalla on mahdollisuus sisällyttää oppimiseen mielenkiintoisia asioita ja tämä edesauttaa aiheen sisäistämistä. Näin ollen kyseessä on opetusmenetelmä, joka hyödyttää opetusta, mutta myös ennen kaikkea oppilaita.

4 MINIMIKKELI-PROJEKTIN ESITTELY

Tässä luvussa esitellään tarkemmin MiniMikkeli-projekti, se, mistä siinä on kyse ja myös ne tahot, jotka olivat mukana projektissa. Luvussa selvitetään myös sitä, miten projekti eteni, ja miten kokeilemalla kehittämisen malli liittyy MiniMikkeliin. Lopuksi luvussa käydään pääpiirteittäin läpi sitä, miten MiniMikkeli-tapahtuma järjestettiin. Edellä mainittuja asioita kuvataan luvussa melko tiiviisti, mutta tärkeimmät kohdat on yritetty nostaa esille.

4.1 Mikä on MiniMikkeli

MiniMikkeli on Mikkelin kaupungin, Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Aalto-yliopiston yhteishanke, jonka alkuideana on tuottaa lapsille yhteiskunnan toimintaa mukaileva, interaktiivinen oppimiskokemus. Hanketta ideoitiin jo vuoden 2015 keväällä, mutta varsinaisen alun se sai vuoden 2015 syksyllä. Tuolloin tehtiin ensimmäiset kokeilut, joiden pohjalta lopullista konseptia alettiin muotoilla. Projektia vietiin eteenpäin kokeilemalla kehittäen ja tuo malli toimikin kantavana ajatuksena aina huhtikuussa 2016 olleeseen päätapahtumaan saakka.

MiniMikkeliä lähdettiin ideoimaan, sillä etenkin ala-asteikäisten opetuksessa koettiin olevan tarve opetusmenetelmälle, jonka avulla oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaa mahdollisimman hyvin. Aiemmin tähän tarpeeseen oli Mikkelin seudulla vastannut Yrityskylä, mutta sen lopetettua toimintansa Mikkeliissä oli vastaava oppimiskokemus keksittävä alusta asti uudelleen. Haasteena hankkeessa oli luoda täysin uudenlainen konsepti, joka ei ole minkään jo olemassa olevan mallin kopiointia. Vaikka Yrityskylällä olikin vahva asema varhaiskasvatuksen yrittäjyysopetuksessa, oli sen poistuminen paikkakunnalta hyvä tilaisuus luoda entisiäkin malleja parempi oppimiskokemus. Uuden konseptin luomisessa on aina hyvä mahdollisuus ottaa oppia jo olemassa olevista malleista, parantaa niissä ilmeneviä heikkouksia ja viedä toimintaa kehittävästi eteenpäin. MiniMikkeliin otettiin osaksi jo ennalta tutun, yritystoimintaa mallintavan tapahtuman lisäksi oppilaiden itsensä tekemät yritykset eli niin kutsutut Pikkuyritykset. Pikkuyritykset-ohjelman aikana ala-asteikäiset oppilaat perustavat oman yrityksen ja tutustuvat sen avulla yrittäjyyteen (Pikkuyrittäjät 2016). Opinto-ohjelmaa toteuttaa Mikkelin seudulla Pienyrityskeskus. Pikkuyritysten tarkoitus MiniMikkelissä oli innoittaa oppilaita tutustumaan yrittämiseen ja siihen liittyviin tietoi-

hin ja taitoihin. Pikkuyritysten oli myös määrä olla näkyvästi esillä yhteiskunnan pienoismallissa eli MiniMikkelissä. Oppilaiden perustamat yritykset ja niiden sisällyttäminen tapahtumaan erotti MiniMikkeli-konseptin muista vastaavista ja toi siihen uutta näkökulmaa.

Ensimmäistä kertaa järjestettävän tapahtuman kohderyhmäksi rajautui Mikkelin seudun kuudesluokkalaiset opettajineen. Myös laajempi kohderyhmä nousi esille puheissa, mutta toistaiseksi projekti keskittyi vain yhteen ikäluokkaan. Tulevaisuudessa kenties on mahdollista sisällyttää myös eri koulutusasteita projektiin mukaan. Kun nyt tämän kertaisen MiniMikkelin ensimmäiset kokeilut olivat onnistuneet, ja niistä saadut palautteet olivat pääosin positiivisia, alettiin konseptia hioa lopulliseen muotoonsa. Tiimi, joka työskenteli projektin ympärillä, koostui pääsääntöisesti Mikkelin kaupungin, Mikkelin ammattikorkeakoulun sekä Aalto-yliopiston henkilökunnasta. Heidän lisäksi projektissa oli mukana Mikkelin opetustoimen ja Yrityskeskukseen henkilökuntaa, sekä opiskelijoita Aalto-yliopistolta ja Mikkelin ammattikorkeakoululta. Hanketta vietiin eteenpäin yhteisvoimin ja jokaisella jäsenellä oli oma roolinsa lopullisen tapahtuman aikaansaamiselle.

4.2 Kokeilemalla kehittäen

Mukana MiniMikkeliä järjestämässä oli myös Aalto-yliopiston Inno-koulun henkilökuntaa ja heidän aloitteestaan tapahtumaa kehitettiin kokeilemalla kehittämisen mallin mukaisesti. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että koska kyseessä oli uusi konsepti, kehitettiin sitä mahdollisimman pian kokeilujen avulla. Sen sijaan, että mallia olisi mietitty ja suunniteltu pitkään ja hartaasti, etsittiin pian idean saamisen jälkeen luokka, joka olisi valmis testaamaan, kuinka kehitteillä oleva malli toimii. Yksi Mikkelin Päämajan koulun kuudensista luokista toimi ensimmäisenä testiryhmänä, ja kun tuo kokeilu oli onnistunut, antoi se hyvän pohjan jatkaa kehittämistä ja tehdä lisäkokeiluja.

Mikkelin seudun opettajista löytyi innostuneita ja innovatiivisia opettajia, jotka lähtivät projektiin mukaan ennakkoluulottomasti jo alkuvaiheessa. Heidän heittäytymisensä motivoi muiden opettajien lisäksi myös työryhmää, mutta ennen kaikkea innosti oppilaita. Parhaimmillaan kokeilujen ja järjestettyjen välitapahtumien tuloksena oli oppilaita, jotka tulivat juosten kouluun, koska siellä oli niin mukavaa. Tästä on kiittä-

minen myös opettajia, sillä he ovat selvästi löytäneet oikeat keinot motivoida oppilaita. Se, jos mikä, on yrittäjyyskasvatusta parhaimmillaan.

Kokeilemalla kehittämisen malli sopi tähän projektiin erityisen hyvin, sillä tarkoituksena oli luoda ennen kaikkea oppilaiden mielestä mielekäs ja onnistunut oppimiskokemus. Kokeilemalla voitiin havaita jo varhaisessa vaiheessa ne kohdat, joissa on jo onnistuttu ja myös vastaavasti ne, jotka vaativat muutosta, jotta kokonaisuus olisi lopulta ehyt ja toimiva. Etuna kokeilemisessa on myös se, että siten saadaan arvokasta tietoa niin sanotusti kentältä. Koska tapahtuman pääkohderyhmänä on oppilaat, on tärkeää, että heidän mielipidettään kuunnellaan alusta asti ja kehitetään tapahtuma sitä kunnioittavasti. Projektin vieminen eteenpäin kokeilemalla kehittämisen oli arvokas oppimiskokemus myös aikuisille. Liian usein suunnitellaan pelkästään paperilla ja silloin myös käytäntöön viemisen kanssa saattaa olla haasteita. Tämä projekti opetti uskaltamaan kokeilla, vaikka lopputulos ei olekaan välttämättä onnistunut. Virheiden tekeminenkin on sallittua ja joskus niistä voi oppia enemmän kuin onnistumisista. Sen oivaltaminen vain vaatii monesti mukavuusalueelta poistumista ja rohkeutta hypätä silloinkin, kun ei tiedä, kantavatko siivet.

4.3 Projektia tekemässä olleet tahot

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Mikkelin ammattikorkeakoulun opetuspalvelut. Toimeksianto esiteltiin syyskuussa 2015 ja kun tämän opinnäytetyön tekijä lupautui mukaan projektiin, oli vielä epäselvää, mitä se kokonaisuudessaan piti sisällään. Myös opinnäytetyön tekijän rooli projektissa oli tuolloin avoinna, sillä hanke kaipasi muun muassa projektivastaavaa. Kun hankkeen suuruus alkoi valjeta, oli kuitenkin selvää, että projektia vetämään tarvittiin joku, jolla on kokemusta vastaavalaisten hankkeiden johtamisesta. Tehtävään valikoitui vuoden 2016 alussa Pekka Pulkkinen, tki-asiantuntija Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyön tekijän rooliksi muotoutui Pekan avustaminen tapahtuman järjestämisessä ja projektin eteenpäin viemisessä. Käytännössä opinnäytetyön tekijä teki yhteistyötä kaikkien tapahtumaa ideoimassa ja järjestämässä olleiden kanssa ja oli osana MiniMikkeliä järjestävää ydinryhmää syyskuusta 2015 toukokuuhun 2016 asti.

Opinnäytetyön tekijän tullessa mukaan projektiin, koostui ydinryhmä noin kymmenestä ihmisestä, mutta määrä kasvoi projektin edetessä melkein kaksinkertaiseksi. Muka-

na oli henkilöitä järjestäviltä tahoilta, eli Mikkelin ammattikorkeakoululta, Aalto-yliopistolta ja Mikkelin kaupungilta. Lisävahvistuksena oli myös opiskelijoita sekä Mikkelin ammattikorkeakoululta että Aalto-yliopistolta. He osallistuivat tapahtuman suunnitteluun ja ammattikorkeakoulun restonomi-opiskelijat olivat lisäksi tärkeässä roolissa tapahtuman aikana.

4.4 Lähtötilanne ja konseptin työstäminen

Siinä vaiheessa, kun tätä opinnäytetyötä ryhdyttiin tekemään vuoden 2015 syyskuussa, oli konseptikin vielä alkutekijöissä. Oli olemassa jo idea siitä, mihin halutaan pyrkiä, eli toisin sanottuna alkuidea, mutta kokeilemisen keinoja piti vielä etsiä. Ideaa oli jo ennätetty testata yhdellä Päämajan koulun luokalla, joten kokeilu oli aloitettu, mutta mittakaavaa oli suurennettava. Kokeilemisen keinoja lähdettiin miettimään yhdessä ja tarkennettiin koko ajan myös sitä ajatusta, mitä järjestettävällä tapahtumalla halutaan saavuttaa. Selvää oli, että haluttiin järjestää ala-asteikäisille lapsille sellainen tapahtuma, joka edesauttaisi heidän oppimistaan yhteiskunnan osa-alueista ja toimintatavoista, mutta olisi sen lisäksi myös tapahtuma, joka innostaisi oppilaita oppimaan. Tarkoituksena oli siis keksiä Yrityskylälle korvaava projekti. Sen oli tarkoitus sisältyä luokissa tapahtuvaan opetukseen, innostaa oppilaita opiskelemaan jopa vapaaehtoisesti vapaa-ajallaan ja huipentua lopulta tapahtumaan, jossa lukuvuoden aikana tehty työ konkretisoituisi.

Tapahtuman fyysiseksi paikaksi valikoitui Mikkelin Yliopistokeskuksen tiloissa oleva kellarikerros, joka toimi aiemmin kirjastona. Tilan maksimaalisen hyödyntämisen mietinnässä avustivat myös Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelijat osana opintojaan. Aluksi tila vaikutti haasteelliselta ja hankalalta saada toimivaksi, ja tämä nousi esille myös palaverissa, joissa opettajat olivat mukana. Tarkoituksena oli rakentaa huhtikuussa järjestettävään tapahtumaan pienoiskaupunki, joka stimuloisi yhteiskunnan toimintaa yhden kaupungin, tässä tapauksessa Mikkelin, näkökulmasta. Tilaan olisi siis saatava mahtumaan mahdollisimman monia toimijoita eri osa-alueilta, jotta yhteiskunnan kaikki linkit olisivat esillä. Haasteen loi myös se, että tilan ollessa tyhjillään, oli hankala nähdä, kuinka sinne olisi mahdollista rakentaa mahdollisimman todenmukainen kaupunki kaikkine puitteineen.

Roolituksen ja konseptoinnin lisäksi mietinnässä oli aikataulu. Tapahtuman ajankohdasta mietittiin tuolloin tarkasti, sillä se haluttiin ehdottomasti järjestää kevätlukukauden puolella, mutta liian lähelle lukukauden loppua sitä voitu jättää muiden kouluilla olevien kiireiden vuoksi. Yhteispalaverit opettajien ja ydinryhmän kesken helpottivat edellä mainittujen asioiden selkenemistä, ja opettajien esittämät toiveet ja esitykset pyrittiin ottamaan huomioon kaikessa toiminnassa. Tapahtuman ajankohdan lisäksi aikataulussa mietitytti se, kuinka aika riittäisi kaiken tarvittavan tekemiseen. Työmäärää vaikutti jo alusta asti olevan melko paljon ja tapahtumaa järjestämässä olevien ihmisten lukumäärä oli suhteellisen pieni. Tiimi oli kuitenkin sitoutunut projektiin ja usko tapahtuman onnistumisesta säilyi koko matkan ajan.

Monet yhteiset ja pienemmissä ryhmissä tapahtuneet mietintäsessiot veivät konseptia oikeaan suuntaan, mutta lopullisen muotonsa se sai vuoden 2016 alussa, kun Pekka Pulkkinen tuli mukaan projektiin. Hänen avullaan ideamerestä karsiutui pois sellaiset ideat, joiden toteuttaminen tässä tapahtumassa ei syystä tai toisesta ollut mahdollista. Karsinnan jälkeen jäljelle jäi selkeä kokonaisuus, jota ydinryhmän oli helppo viedä eteenpäin. Aikataulullisesti konseptin selkeneminen tapahtui juuri oikeaan aikaan, sillä tammikuussa 2016 aikaa päätapahtumaan oli enää muutama kuukausi, eikä oikean suunnan ottaminen olisi voinut venyä enää pidempään.

4.5 MiniMikkeli-tapahtuman järjestäminen

Tavoitteeksi otettiin sellaisen tapahtuman järjestäminen, joka simuloisi yhteiskunnan toimintaa Mikkelissä. Toisin sanottuna huhtikuun tapahtumassa rakennettiin siis MiniMikkeli. Tapahtuma kesti kuusi päivää ja sen aikana siellä vierailivat kaikki Mikkelin seudun kuudesluokkalaiset. Tapahtumaan rakennetun yhteiskunnan osana mukana oli niin sanottuja kiinteitä yrityksiä, jotka pysyivät samana koko tapahtuman ajan, ja sen lisäksi jokaisen vierailevan oppilasryhmän mukana tuli myös oppilaiden itse tekemiä yrityksiä, jotka toimivat osana tuota yhteiskuntaa. Oppilaat valmistelivat yrityksiään pääasiassa kouluissa osana opintojaan, mutta jotkut innokkaat oppilaat veivät yrityksiään eteenpäin myös vapaa-ajalla. Opettajien tukena yritysopinnoissa toimi Pienyrityskeskuksen tarjoama Pikkuyrittäjät-malli ja monissa kouluissa yritysopinnoista tulikin ilmiöoppimista, jossa Pikkuyritysten perustaminen sisältyi moniin eri oppiaineisiin.

Kaikki oppilaat perustivat lukuvuoden aikana muutaman hengen ryhmissä yrityksen ja kaikkien noiden yritysten joukosta luokat valitsivat itsenäisesti ne, jotka pääsivät mukaan tapahtumaan. Ne oppilaat, joiden yritys ei tullut valituksi, hakivat työpaikkaa kiinteistä yrityksistä. Työhakemukset paikkoihin tehtiin luokissa ja opettajat valitsivat, mihin yritykseen kukakin oppilas menee työskentelemään. Tapahtumaan tulleet Pikkuyritykset esittelivät sekä tarjoamiaan palveluita tai tuotteita että liikeideaansa Pikkuyrittäjien omalla pisteellä. Kaikille oppilaille oli tapahtumassa työpaikka joko Pikkuyrityksessä tai kiinteässä yrityksessä, mutta koska työpaikkoja oli rajallinen määrä, oli paikalle tuleva oppilasryhmä jaettu kahtia, eli kun toinen puoli työskenteli, kiersi toinen puoli asiakkaina paikalla olevissa yrityksissä. Puolessa välissä oppilasryhmän vierailua vuoroja vaihdettiin, joten kumpikin puolisko sai kokeilla sekä työskentelyä että asiakkaana olemista.

Puitteet tapahtumalle rakennettiin melko pienellä budjetilla, joten suurin osa rekvisiitasta oli restonomi-opiskelijoiden mielikuvituksen varassa. Tilan haastavuus nousi esille myös silloin, kun kiinteille yrityksille rakennettiin pisteitä, mutta lopulta tilasta tuli jopa yllättävän hyvin toimiva. Jokaisella pisteellä oli omat toimintonsa ja nämä otettiin huomioon myös pisteiden sijoittelussa. Kaiken suunnittelun päätteeksi tapahtuman tuominen tilaan onnistui hyvin vähillä ongelmilla.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO

Tässä luvussa käsitellään tutkimusmenetelmiä ja niiden sopivuutta kulloinkin kyseessä olevaan tutkimukseen. Luku 5.1 selvittää laadullisen ja määrällisen tutkimuksen määritelmät, sekä selvittää niiden eroavaisuuksia. Luvussa 5.2 puolestaan esitellään tässä opinnäytetyössä käytetyt tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät. Tutkimusta tehtiin sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Samassa luvussa avataan myös sitä, miten valitut tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät toimivat tässä tutkimuksessa.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Kuten myös luvussa 5.2 ilmenee, on tärkeää valita oikeat tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät kyseessä olevaan tutkimukseen. Esimerkiksi huonosti muotoillut kysymykset saattavat vesittää pahimmillaan koko tutkimuksen. Voi myös olla, että esimerkiksi liian suppea otanta ei tuota riittävän luotettavaa tutkimustulosta ja tekee näin ollen

tehdyn tutkimuksen arvottomaksi. Se, mitä tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä kulloinkin käytetään, riippuu tiestysti myös tutkijasta, mutta ennen kaikkea tutkittavasta aiheesta. Tutkijan on osattava löytää tutkimukselle parhaiten sopivat menetelmät, sillä tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on aina selvittää vastaus tutkimusongelmaan.

5.1.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Termiä ”laadullinen tutkimus” voidaan tulkita monella eri tavalla. Tuomen ja Sarajärven (2009, 17) mukaan aiheesta kirjoitettuja oppaita lukiessakin olisi syytä muistaa, että kirjoittajan tulkinta aiheesta riippuu kyseisen oppaan tulkintoja ohjaavasta näkökulmasta. Lähestymistapa aiheeseen saattaa siis vaihdella huomattavasti eri kirjojen välillä. Alasuutarin (2011, 38–39) mukaan laadullinen ja määrällinen tutkimus poikkeavat toisistaan selkeimmin tutkimusaineistoon suhtautumisen perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa huomioidaan myös tutkimusaineistossa ilmenevät poikkeustapaukset ja niiden merkitys analyysiin. Tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on pelkistää havainnot ja ratkaista arvoitus. Havaintoja pelkistämällä keskitytään olennaisiin asioihin ja pääasiallinen arvoitus ratkaistaan sekä ymmärtävän selittämisen avulla että teoreettiseen viitekehukseen tukeutumalla. (Alasuutari 2011, 50–51.)

Laadullisella tutkimuksella siis analysoidaan tutkimuksen kohdetta syvällisesti, ja pyritään vastaamaan kysymyksiin millainen, miksi ja miten. Tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää kohderyhmää ja ilmiötä, ja lopulta tutkimus luo aina jotain uutta. (Inspirans 2015.) Tietyllä tavalla kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on jopa filosofinen, sillä tutkimuksen aikana pohditaan teoriaa, sen soveltumista tutkimuskohteeseen sekä tutkimustulosten merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 25).

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoa hankittaessa on muistettava aina myös teoreettinen viitekehys. Se määrittelee osaltaan sen, miten aineistoa kannattaa kerätä ja millaista analyysimenetelmää kannattaa käyttää. Päinvastoin myös aineisto saattaa asettaa rajat teoreettiselle viitekehykselle. Tutkimusaineiston ja teoreettisen viitekehksen on kuitenkin oltava sopusoinnussa keskenään, riippumatta siitä, kumpi määrittelee kumman. (Alasuutari 2011, 83.)

Yleisimmät keruumenetelmät aineistoa hankittaessa ovat kysely, haastattelu, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto. Keruumenetelmiä voi ja kannattaakin käyttää päällekkäin riittävän tiedon aikaansaamiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Materiaalin määrä saattaa vaihdella suuresti, mutta näytteen koko tulisi suhteuttaa tutkittavaan ilmiöön ja kohderyhmään. Tärkeintä ei ole valtava materiaalimäärä, vaan riittävän syvä katsaus kohderyhmään sekä tulkintojen syvyys ja kestävyys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

Saatua aineistoa analysoidaan sisällönanalyysi-menetelmällä. Aineistosta on rajattava tarkkaan se alue, johon tutkimuksessa halutaan keskittyä ja analysoitava sitä mahdollisimman tarkasti. Aineisto luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitetään, jotta sitä on helpompaa tutkia syvällisesti ja johtopäätöksistä kirjoitetaan analyysin yhteenveto. (Tuomi & Alasuutari 2009, 91–93.) Laadullisessa tutkimuksessa analyysimuodot jaetaan perinteisesti induktiiviseen (yksittäisestä yleiseen) ja deduktiiviseen (yleisestä yksittäiseen) analyysiin. Näiden kahden tutkimuksessa käytetyn päättelyn logiikan lisäksi aineistoa voi analysoida myös abduktiivisesti, eli havaintojen tekoon liittyä johtolanka tai johtoaistus, joka mahdollistaa teorianmuodostuksen. Toinen tapa laadullisen analyysin luokittelussa on jaottelu aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriasidonnaiseen analyysiin. Tällä tavoin analyysin tekoa ohjaavat tekijät voidaan ottaa paremmin huomioon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

5.1.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus joka vastaa muun muassa kysymyksiin miten usein, kuinka moni ja kuinka paljon. Se kuvaa mitattavissa olevien ominaisuuksien välisiä suhteita ja eroja ja sen tuottamat tulokset on esitettävissä numeerisesti. Toisin sanoen yleisin tapa kvantitatiivisesti hankittujen tutkimustulosten esittämiseen on numerojen avulla esittäminen. Vaikka tieto esitetään numeerisesti, tulkitaan se kuitenkin sanallisesti tutkimuksen osaksi. Tutkijan tulkinnan avulla numeerisesta tiedosta selviää, millainen tutkittavien asioiden välinen suhde on. (Vilka 2014.)

Myös ihmisiä voidaan tutkia määrällisen tutkimuksen keinoin, mikäli tutkittavat asiat muutetaan siihen muotoon. Niitä pitää muuttaa rakenteellisesti, eli asia operationalisoidaan ja strukturoidaan. Operationalisoinnilla tarkoitetaan tutkittavana olevan asian

muuttaminen ymmärrettävissä olevaan muotoon. Strukturoinnilla taas tarkoitetaan tutkittavan asian ominaisuuksien vakiointia niin, että kaikki ymmärtävät asian samalla tavalla. (Vilkkä 2014.)

Kuten jokaiseen tutkimukseen, liittyy myös kvantitatiiviseen tutkimukseen sille ominaista termistöä. Määrällisen tutkimuksen tekemiseen liittyy muuttujat eli tutkittavat asiat ja arvot, joita jokaiselle muuttujalle annetaan kullekin yksi. Mittaamisella tarkoitetaan erilaisten ominaisuuksien määrittämistä mitta-asteikolle. Mitta-asteikolla puolestaan tarkoitetaan sitä asteikkoa, johon tutkija järjestää tutkittavana olevat muuttujat. Mittaamiseksi käsitetään määrällisessä tutkimuksessa kaikki, missä havaintoyksikköjen välille tehdään eroja. (Vilkkä 2014.)

Ominaista määrälliselle tutkimukselle on vastaajien runsas määrä. Havaintoyksiköiden suositellaan olevan vähintään sadan suuruisia, mutta usein suositaan huomattavasti suurempaa ryhmää. Suuri vastaajien määrä varmistaa sen, että perusjoukosta tehty otos edustaa keskimääräistä kokemusta, mielipidettä tai asiaa, ja edesauttaa siten myös tutkimuksen luotettavuutta. (Vilkkä 2014.)

5.2 Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät opinnäytetyössä

Tutkimusosuus opinnäytetyössä on toteutettu pääasiassa laadullisen tutkimuksen menetelmiä käyttäen. Tutkimusmenetelminä käytettiin havainnointia, vapaamuotoista haastattelua ja kyselyitä. Määrällistä tutkimusmenetelmää käytettiin yhden tapahtuman aikana tehdyn kyselyn verran ja toinen kvantitatiivisesti tehty tutkimus toteutettiin tapahtuman jälkeen Webropolin avulla. Opinnäytetyön aiheen selvityksessä oli hyvin nopeasti selvää, että sopivin tutkimustapa olisi laadullinen tutkimus. Tämä siitä syystä, että suurin osa aineistosta karttuisi vähitellen havainnoinnin kautta ja oppilaiden mielipiteet tapahtuman onnistumisesta saisi parhaiten esille vapaamuotoisesti vastattavissa olevan kyselyn avulla. Lisäksi oli kuitenkin hyvä tehdä numeerisia kyselyitä, joista ilmeni selkeässä muodossa se, kuinka tapahtuma koettiin.

Havainnointi tiedonkeruumenetelmänä on suhteellisen helppo toteuttaa, mutta haastava koostaa. Tämän opinnäytetyön tapauksessa, kun havainnointia tapahtui yli puolen vuoden ajan, ennätti materiaalia karttua runsaasti. Tuosta informaatiomerestä merkittävämpien asioiden esille nostaminen vaati rajua karsintaa. Tämä puolestaan aiheutti

sen, että havainnoinnin tuottamista tuloksista jäi ulkopuolelle paljon sellaista tietoa, mikä syvällisemmässä tutkimuksessa olisi otettu huomioon. Toisena haittapuolena havainnoinnissa on se, että saatu havainto on aina yhden ihmisen näkemys ja kokemus aiheesta. Kuten edelläkin on käsitelty kokemusten käsitystä ihmisestä riippuen, pätee sama myös havainnointiin. Hyvänä puolena havainnoinnissa on materiaalin saannin helppous. Tämän opinnäytetyön kohdalla materiaalia ennätti kertyä yli puolen vuoden ajan, ja sen kertyminen tapahtui lähestulkoon huomaamatta silloin, kun osallistui tapahtuman järjestämiskertoihin.

Tutkimusta varten havainnoidessa olisi tarpeellista pysyä mahdollisimman puolueettomana ja objektiivisena, mutta koska havainnot ovat ihmisten tekemiä, ei tämä aina onnistu. Etenkin silloin, jos tutkimusta tapahtuu pitkän ajanjakson ajan, kuten tämän opinnäytetyön tapauksessa, on väistämätöntä, että omat tunteet ohittavat joskus objektiivisuuden. MiniMikkeli-projektissa mukana olo tapahtui tämän opinnäytetyön kohdalla niin suurella sydämellä, että täysin puolueetonta tutkimusaineistoa tuskin saatiin havainnoinnin avulla kasaan. Etenkin projektin loppuvaiheissa, kun monen kuukauden kova työ kulminoitui varsinaiseen tapahtumaan, täytyi tutkimuksen teko eriyttää selkeästi tunteista. Objektiivisuuden säilymisestä on tässä opinnäytetyössä huolehdittu siten, että havainnot on kirjoitettu ylös jokaisen tapaamisen tai kokouksen jälkeen ja lopulta tiedot on koottu excel-taulukoon. Näin on varmistettu siitä, ettei ajan kulku muuta havaintojen muistikuvia ja tutkimustulokset ovat luotettavampia.

Toisena tiedonkeruumenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastattelu tapahtui hyvin vapaamuotoisesti huhtikuussa järjestetyn tapahtuman aikana ja vastaajina olivat tapahtumassa mukana olevien kuudensien luokkien opettajat. Haastattelun ei ollut tarkoitus olla syvälinen analyysi aiheesta, vaan sen oli tarkoitus luoda pääasiassa pohjaa tapahtuman jälkeen lähetetylle kyselylle. Tämän vuoksi kysymyksiä ei oltu etukäteen mietitty valmiiksi, vaan kokemukset ja tuoreet mielipiteet kysyttiin vapaamuotoisesti heti paikan päällä. Myöhemmin tutkimusaineistoja koostaessa nousi esille, että samat tapahtumassakin mainitut asiat esiintyivät useasti myös opettajille teetetystä kyselyssä.

Pääasiallisina tiedonkeruumenetelminä tässä opinnäytetyössä olivat kyselyt. Tarkoituksena oli teettää oppilaille kysely sekä ennen että jälkeen tapahtuman, mutta tutkimuslupien kanssa ilmenneiden ongelmien vuoksi ennen tapahtumaa teetetävä kysely jäi kokonaan tekemättä. Näin ollen materiaalia oppilaiden lähtötilanteesta ei saatu

lainkaan ja alkuperäiseen tutkimusongelmaan jäi saamatta vastaus. Arvokasta materiaalia karttui kuitenkin sekä tapahtuman jälkeen tekemistäni kyselyistä että tapahtuman aikana yhteistyössä muiden kanssa tehdystä kyselystä. Vastauksia koostaessa selvisi, miten tärkeää on oikeiden kysymysmuotojen miettiminen etukäteen. Olisi ollut hyödyllistä, jos oppilaille suunnattuja kysymyksiä olisi testattu ensin jollakin pienemmällä testiryhmällä, sillä sen avulla olisi varmasti saatu paljon informatiivisempia vastauksia.

Tällä kertaa kysely teetettiin siten, että oppilaat vastasivat sähköiseen kyselyyn luokissaan pienryhmissä. Nyt joukossa on paljon vastauksia, joista huomaa, ettei kyselyyn ole keskitytty, joten todennäköisesti yksilövastaukset tai jopa yksilöhaastattelut olisivat antaneet todellisemmat vastaustulokset. Tämä ei kuitenkaan resurssien puutteen vuoksi ollut mahdollista, joten olosuhteisiin nähden saadut tutkimusaineistot ovat oikein hyviä.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään luonnollisesti välttämään virheitä. Koska laadulliseen tutkimukseen kuuluu monia tutkimusperinteitä, sen kohdalla ei ole olemassa yhtä ainoaa käsitystä tutkimuksen luotettavuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134.) Tuomen ja Sarajärven (2009, 134–135) mukaan kysymykset totuudesta ja objektiivisuudesta nousevat hyvin nopeasti esille, kun on kyse laadullisesta tutkimuksesta. Luotettavuuskysymykseen suhtautuminen puolestaan riippuu totuuden luonteen näkemyksestä.

Kuten laadulliseen tutkimukseen, kuuluu osaksi määrällistäkin tutkimusta objektiivisuus eli tutkimusprosessin ja tulosten puolueettomuus. Tutkimusprosessin aikana puolueettomuus tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkija vaikuttaa mahdollisimman vähän saatuihin vastauksiin esimerkiksi tekemällä kyselyt kohderyhmälle niin, ettei itse kohtaa vastaajia koskaan. Tulosten käsittelyn suhteen objektiivisuudesta on puolestaan hieman joustettava, kun käytetään määrällistä tutkimusta. Tämä johtuu siitä, että tutkija sijoittaa aina tulokset ulkopuoliseen viitekehykseen, joten tulosten tulkintaan vaikuttaa näin esimerkiksi tutkijan teorit, mallit ja jopa koulutus. Tulokset voivat siis vaihdella sen mukaan, mihin viitekehykseen ne sijoitetaan. (Vilkkä 2014.)

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta voidaan käsitellä validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu luvattua asiaa) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) avulla. Käsitteiden käyttöä on kuitenkin kritisoitu siksi, että ne vastaavat paremmin määrällisen tutkimuksen tarpeisiin, mutta ne ovat myös sovellettavissa laadulliseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Lopulta on tutkijan vastuulla tuottaa lukijoilleen selkeä esitys siitä, kuinka aineisto on tuotettu, koottu ja analysoitu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141).

Tutkimusta tehdessä myös eettisyys on merkittävässä asemassa. Mikäli tiedonkeruumenetelmät ovat avoimia, sitä vähemmän eettisiä ongelmia pääsee syntymään. Tutkimuksen ja etiikan välillä on vuorovaikutus, jossa sekä tutkimustulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin, että tutkijan eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tekemiin ratkaisuihin. Osana eettisyyttä on myös laadukkaan tutkimuksen tekeminen ja tutkijan eettinen sitoutuneisuus ohjaakin hyvän tutkimuksen aikaan saamista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–127.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen aikana saatuja tutkimustuloksia. Eri tiedonkeruumenetelmillä hankittuja tutkimustuloksia käsitellään omissa alaluvuissaan ja kussakin alaluvussa käydään läpi myös johtopäätelmiä, joita tutkimustuloksista voi vetää. Ensimmäisessä alaluvussa 6.1 käydään läpi havainnoinnin keinoin kartutettua materiaalia, luvussa 6.2 koostetaan kolmannen pelikortin tulokset ja alaluvut 6.3 ja 6.4 keskittyvät oppilaille ja opettajille teetettyihin kyselyihin.

6.1 Havainnoin avulla tehdyt johtopäätelmät

Havainnointia projektin toiminnasta ja siihen liittyvistä asioista kesti syyskuusta 2015 huhtikuuhun 2016 asti. Tarkoituksena oli havainnoiden selvittää, kuinka MiniMikkeli-projekti koettiin osana yrittäjyyskasvatusta ja kuinka se sopi tehtäväksi kokeilemalla kehittään. Lisäksi haluttiin selvittää, miten yrittäjyyskasvatukseen suhtaudutaan yleisesti sekä opettajien että oppilaiden keskuudessa.

MiniMikkeli-projektiin suhtauduttiin havaintojen mukaan hyvin jo heti alusta alkaen. Vielä siinä vaiheessa, kun ilmassa oli paljon avoimia kysymyksiä ilman varmoja vas-

tauksia, ilmeni luonnollisesti myös epäluuloisuutta, mutta opettajat lähtivät ihailtavan ennakkoluulottomasti mukaan projektiin epävarmuustekijöistä huolimatta. Varsinaista vastustusta tai suoraa kritiikkiä tuli yllättävän vähän ja opettajat sietivät hyvin myös sen, että projektin eteenpäin vieminen oli haparoivaa jopa järjestävien tahojen mielestä.

Yleinen asenne oli lähestulkoon koko projektin ajan innostunut. Tuo innostuneisuus näkyi ennen kaikkea oppilaista, sillä heidän mielestään MiniMikkeliin liittyvät tehtävät olivat mukavia, erilaisia ja opettavaisia. Oppilaat tarttuivat ahkerasti työhön ja tekivät aktiivisesti heiltä odotetut tehtävät. Joissakin tapauksissa oppilaat jatkoivat harjoituksia myös omatoimisesti vapaa-ajalla, ja se kertoo siitä, että on onnistuttu löytämään oppilaita motivoivia oppimistehtäviä. Luultavasti se, että koska oppilaat ottivat projektin positiivisesti vastaan, edesauttoi se myös vahvistamaan opettajien mielikuvia projektin tarpeellisuudesta.

Yrittäjyyskasvatukseen kokonaisuutena suhtauduttiin hieman vaihtelevasti. Niissä kouluissa, joissa se ei vielä ollut ennättänyt kuulua tiiviiksi osaksi opintoja, suhtauduttiin MiniMikkeli-projektiin varauksella. Yrittäjyyskasvatus saatettiin alussa mieltää yrittäjyyden opettamiseksi ja aikomukseksi saada lapsia suuntaamaan kohti yrittäjyyttä. Näin ollen vaikutti siltä, että myös MiniMikkeli-projektilla oli joidenkin kohdalla negatiivinen sävy. Ne opettajat, joille yrittäjyyskasvatus oli jo entuudestaan tuttu aihealue, ottivat MiniMikkelin pääosin hyvin vastaan ja kokivat sen toimivana osana yrittäjyyskasvatusta. Tehtävät ja toiminnot tuntuivat sopivan hyvin opetuksen osaksi ja niiden toteuttaminen kullekin luokalle sopivalla tavalla sujui pääosin hyvin.

Kokeilemalla kehittämisen konseptia kohtaan oli työryhmän kesken hyvinkin vaihtelevaa suhtautumista, ja kokemukset vaihtelivat runsaasti projektin eri vaiheissa. Se koettiin hyvänä ja innovatiivisena tapana järjestää MiniMikkelinkin kaltaista tapahtumaa, mutta se loi myös haasteita käytännön toteutuksessa. Projektin alkuvaiheissa kokeilemalla kehittämisen konsepti koettiin erityisen hyvänä ja sen uskottiin tuovan uusia mahdollisuuksia myös uudenlaiseen toteutukseen. Käytännön ongelmat alkoivat siinä vaiheessa, kun tapahtumaa varten jouduttiin käytännön syistä miettimään muun muassa aikataulutusta ja ohjeistusta. Tuolloin kokeilemalla kehittämisen mallin täydellinen toteutuminen jäi uupumaan. Mikäli mallia olisi noudatettu täysin, olisi se todennäköisesti vaatinut tapahtuman olevan mittasuhteiltaan pienempi. MiniMikkeliin

sisältyi niin iso massa toimijoita, että käytännössä sen toteuttaminen täysin kokeilemalla kehittämisen mallin mukaisesti ja niin lyhyellä aikavälillä oli mahdotonta.

MiniMikkeli-tapahtuman ennakkovalmistelut, ja lopulta myös järjestely sujuivat hyvin ja hyvässä hengessä. Tapahtumaan suhtauduttiin mielenkiinnolla ja sen suhteen oltiin kärsivällisiä sellaisinakin hetkinä, kun tekeminen ei ollut mutkatonta. Lopputulosta pidettiin olosuhteisiin nähden onnistuneena ja sille toivottiin jatkoa. Parantamisen paikkoja oli kuitenkin myös runsaasti ja aikataulu oli asia, joka aiheutti stressiä niin opettajissa kuin työryhmässäkin. Avoin asenne kantoi kuitenkin vaikeiden hetkien yli ja onnistumisen hetket ja hyvä palaute palkitsivat. Jatkoa tapahtumalle toivottiin ja sitä on varmasti myös tulossa, etenkin mikäli työryhmältä kysytään.

6.2 Opettajille tehdyn kyselyn tulokset

Tapahtuman jälkeen tehtiin kysely myös opettajille ja sen avulla selvitettiin, kuinka MiniMikkeli-tapahtuma onnistui heidän mielestään (Liite 4). Vastauksia kertyi 20 kappaletta ja niiden perusteella tapahtuma oli hyvin onnistunut siihen nähden, että kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun kyseistä konseptia käytetään. Kysyttiin myös sitä, voisiko opettaja osallistua uudelleenkin vastaavaan tapahtumaan ja 20 vastaajasta 16 osallistuisi, kolme osallistuisi ehkä ja vain yksi oli sitä mieltä, ettei osallistuisi. Se, että suurin osa olisi valmis tulemaan tapahtumaan toistekin, on lupaava viestiä tapahtuman järjestäjille.

Kyselyssä kysyttiin myös yleistä palautetta projektista ja kehitysehdotuksia seuraavia tapahtumia varten. Sanallisia vastauksia tuli 17 kehitysehdotuksen ja 15 yleisen palautteen verran. Vastauksista on runsaasti hyötyä, sillä tällä kertaa mukana olleiden opettajien mielipide projektista on antamassa suuntaa sille, mihin suuntaan projektia viedään tulevina vuosina.

Yritysten esille tuominen

Opettajien antamassa palautteessa useimmin nousi esille oppilaiden omien yritysten esille tuonnin puutteellisuus. Pikkuyrittäjillä ei opettajien mukaan ollut tarpeeksi isoa roolia tapahtumassa ja Pikkuyrittäjät olisi pitänyt ottaa paremmin osaksi toimintaa esimerkiksi tehtäväkorttien avulla. Oppilaat olivat tehneet ison työn yritystensä kanssa

ja sitä toivottiin arvostavan ja kunnioittavan myös tapahtumassa. Pikkuyrittäjien yritysideoita olisi voitu esitellä tapahtumassa paremmin, sillä tällä kertaa ne eivät onnistuneet innostamaan muita oppilaita. Esille tuomisen avuksi ehdotettiin käyttämään esimerkiksi näyttöjä, joissa Pikkuyrittäjien omat esittelyvideot voisi pyöriä.

Pikkuyrittäjien lisäksi tapahtumaan toivottiin myös lisää oikeita yrityksiä. Yritysten toimintaa olisi voinut havainnollistaa paremmin ja yritysten toimintaan liittyviä asioita olisi voitu tuoda myös tapahtumaan. Oppilailtakin oli tullut palautetta opettajille, että rahan kulkua olisi voinut selkiyttää, sillä se liittyy olennaisena osana myös yritystoimintaan.

Tehtävien määrä

Tapahtumassa tehtävien tehtävien määrä oli asia, joka nousi useasti esille. Tehtäviä oli liian vähän aikaan nähden, ja monelle ryhmälle tuli eteen tilanne, jossa oppilaille ei ollut enää mitään tehtävää ja he joutuivat odottamaan kyytejä toimeettomana. Opettajat olisivat toivoneet parempaa käyttöä ajalle ja lisätehtäviä myös sellaisille oppilaille, jotka olisivat halunneet niitä tehdä. Myös haasteellisempia tehtäviä olisi voinut olla tarjolla.

Aikataulu ja ajankohta

Aikataulu tapahtumassa oli liiankin väljä, mutta ennakkovalmistelujen osalta osa mielsi aikataulun liian tiukaksi. Osa jopa koki, että projektin kanssa oli koko ajan kiire, mutta että tämä johtui todennäköisesti puutteellisesta ohjeistuksesta. Huolimatta siitä, että projekti koettiin aikaa vieväksi ja rankaksi, koettiin se innostavana ja opettavaisena.

Koska tapahtuman kohderyhmäksi on valikoitunut kuudesluokkalaiset, on kevät tapahtuman ajankohtana opettajien mielestä huono. Keväisin on kuudesluokkalaisilla paljon ohjelmaa, joten MiniMikkeli-projektin huipentuminen siihen aikaan tuntuu hankalalta. Aikaisempi ajankohta voisi olla parempi myös ennakkotehtävien tekemisen kannalta.

Ennakkotilaisuudet

Opettajille pidetyt ennakkotilaisuudet saivat sekä kiitosta että kehittävää palautetta. Osa oli sitä mieltä, että opettajien perehdytys ja ennakkomateriaali oli hyvä, kun taas toisaalta osan mielestä ennakkotiedotus oli epämääräistä ja materiaali ei palvellut tarkoitusta. Eriävistä mielipiteistä huolimatta suurin osa oli sitä mieltä, että ohjeistusta olisi syytä parantaa seuraavaa kertaa varten, jotta se olisi selkeä ja informatiivinen kokonaisuus jo alusta asti.

Aikataulullisesti ennakkotilaisuuksien järjestämiseen toivottiin muutosta. Tällä kertaa koulutustilaisuudet järjestettiin useassa osassa, mutta tämä koettiin hankalaksi. Ehdotettiin, että ennakkokoulutuksen voisi järjestää esimerkiksi yhden kokonaisen päivän aikana, jolloin sijaisetkin olisi helpompi järjestää.

Tilat

Tapahtumalle valitut tilat nousivat selkeästi esille opettajien kirjoittamassa palautteessa. Tiloja ei koettu toimivina ja ilmanlaadussa olisi ollut parantamisen varaa. Tilan pienen koon lisäksi mainittiin tilaan rakennetun tapahtuman puitteista. Erään vastaajan mukaan miljöö on asia, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota ja puitteita on parannettava ensi kerralla.

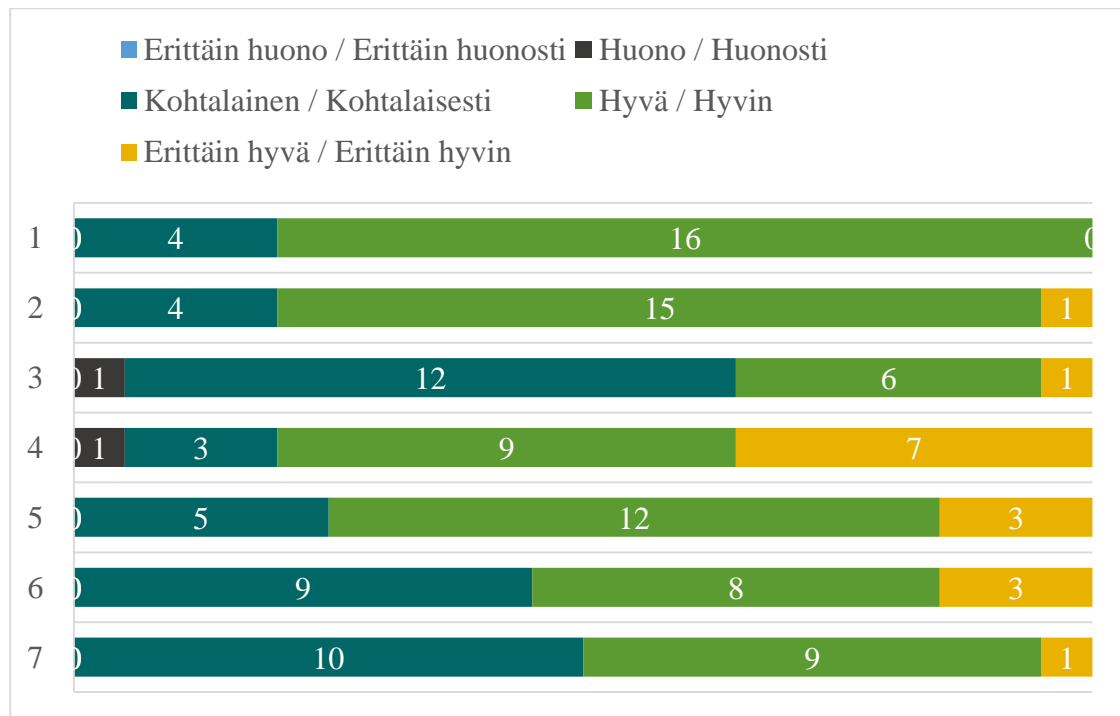
Tasa-arvoisuus

Asia, joka ilmeni myös opettajien kommenteissa on se, että tapahtuman järjestäjien on huolehdittava siitä, että tapahtuma on kaikille oppilaille tasavertainen. Yhtenä tapahtuman päivinä osa Pikkuyrityksistä oli ennako-ohjeistuksesta huolimatta myynyt tuotteitaan oikealla rahalla ja tämä oli aiheuttanut mielipahaa muissa paikalla olleissa oppilaissa. Tapahtuma nosti esiin lähtökohtien samanvertaisuuden merkityksen. On järjestäjän vastuulla huolehtia, että kaikki oppilaat saavat samat oikeudet tapahtuman aikanakin.

Kokonaisuus

Vaikka palautteista huokui se, että tapahtuma koettiin keskeneräisenä, pidettiin sitä kuitenkin myös hyvänä ja onnistuneena alkuna. Projektin toiminnallisuutta ja innosta-

vuotta kehuttiin ja ennen kaikkea oppilaille projekti tuntui olevan mieluisa opettajienkin mielestä. Kokonaisuudessaan palautteiden perusteella jää käsitys, että konseptia on syytä hioa ja parantaa, mutta jatkaminen kannattaa ehdottomasti. Kuten eräs opettaja kirjoitti, ”ensimmäinen kerta on aina hankalin”.

KUVA 8. Opettajien vastaukset kyselyn kysymyksiin numerojärjestyksessä

Opettajien vastaukset kyselyn valintakysymyksiin ilmenevät kuvasta 8. Valintakysymyksiä oli kahdeksan ja valinta-asteikko oli välillä erittäin huono/erittäin huonosti ja erittäin hyvä/erittäin hyvin. Valintakysymykset on esitetty kuvassa 8 numerojärjestyksessä ja ne olivat:

1. Kokonaisvaikutelma MiniMikkeli-tapahtumasta
2. MiniMikkeli-tapahtuma oli järjestetty
3. Etukäteisohjeistus ja -koulutus järjestettiin
4. MiniMikkeli sopi osaksi yrittäjyyskasvatusta
5. MiniMikkeli toi lisäarvoa yrittäjyyskasvatukselle
6. Oppilaat oppivat MiniMikkelissä tärkeitä taitoja tulevaisuutta varten
7. Pikkuyrittäjät-malli sopi MiniMikkelin yrittäjyysosuuteen

Kyselyn vastausten perusteella voi päätellä, että kokonaisvaikutelma MiniMikkelistä ja tapahtuman järjestäminen koettiin onnistuneena, sillä suurin osa vastanneista oli niihin tyytyväinen. Etukäteisohjeistuksen ja -koulutuksen kohdalla ilmeni eniten tyy-

tymättömyyttä. Yrittäjyyskasvatuksen osaksi sopiminen ja jopa lisäarvon tuominen sille onnistui MiniMikkeliltä hyvin, sillä niitä pidettiin onnistuneina tai erittäin onnistuneina. Tärkeiden tulevaisuuden taitojen oppimista tai Pikkuyrittäjät-mallin sopivuutta MiniMikkeliin ei nähty niin selkeästi onnistuneina, mutta on syytä ottaa huomioon, ettei näissä kohdissa ilmennyt yhtään vastausta, joista olisi ilmennyt mitään negatiivista.

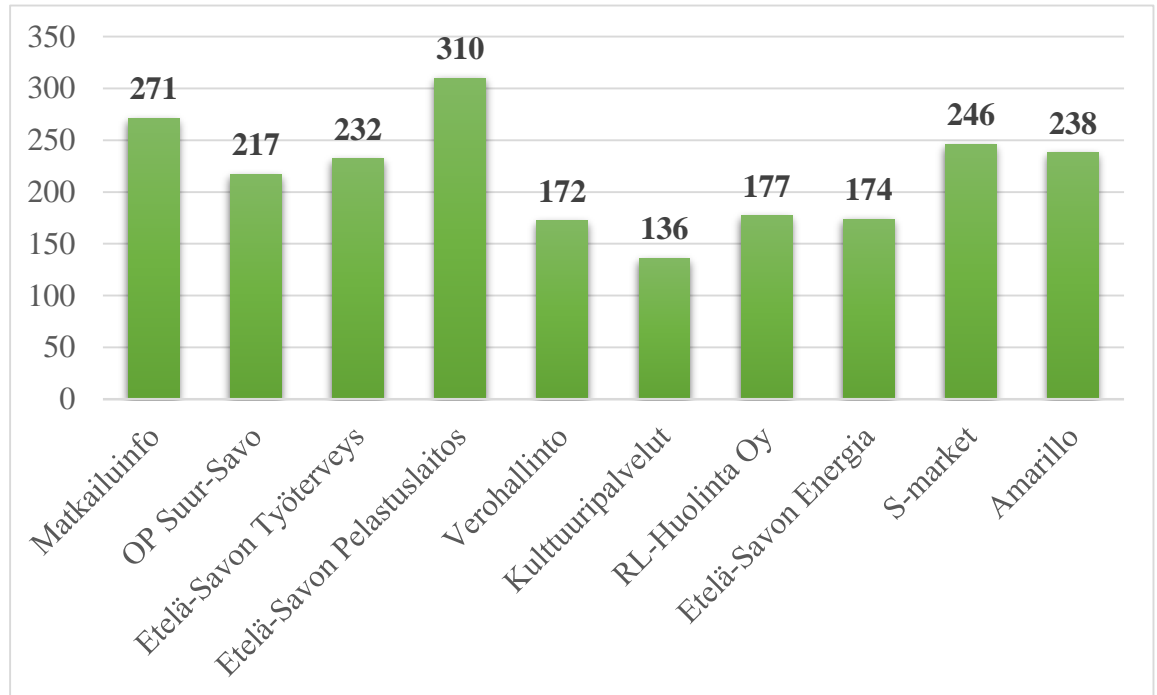
Opettajille järjestetty kysely antoi erittäin paljon tärkeää tietoa tapahtuman jatkoa ajatellen. Opettajat ovat ensi kädessä niitä, jotka ovat aktiivisesti tekemisissä sekä työelämän että oppilaiden kanssa, joten heidän mielipiteellään tulee olla voimakas painoarvo. Onneksi opettajat antoivatkin paljon hyvää, suoraa ja rehellistä palautetta, joten projektin ja tapahtuman onnistumista on hyvä peilata niidenkin kautta.

6.3 Oppilaille tapahtuman aikana ja sen jälkeen tehtyjen kyselyiden tulokset

Oppilaille tehtiin projektin aikana kaksi kyselyä. Toinen niistä toteutettiin MiniMikkeli-tapahtumassa paikan päällä ja toinen noin viikko tapahtuman jälkeen Webropol-sivuston kautta. Tapahtumassa tehdyn kyselyn tulokset puretaan alaluvussa 6.4.1 ja alaluvussa 6.4.2 puolestaan avataan Webropol-kyselyn avulla saadut tulokset.

6.3.1 Kolmas pelikortti

Tapahtuman aikana oppilaille järjestettiin pieni kysely, jonka avulla yritettiin selvittää, mitkä yrityksistä keräsivät eniten kävijöitä ja mitkä pisteet olivat tehtäviltään kaikkein onnistuneimmat. Kolmas pelikortti-nimike tuli siitä, että oppilaille jaettiin paikan päällä suoritettavia tehtäviä pelikorttien muodossa, ja kyselyyn osallistuminen oli tehtävistä viimeinen. Paikalla oli kymmenen eri yritystä ja tämän kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa joukosta ne yritykset, jotka olisivat mukana myös seuraavan kerran ja selvittää myös se, minkä yritysten tehtäviin tulisi kiinnittää erityistä huomiota ensi kerralla. MiniMikkelissä käyneet oppilaat vastasivat halutessaan kolmannen pelikortin kysymyksiin ”Missä yrityksissä kävit tutustumassa” ja ”Mikä oli kaikista yrityksistä mielenkiintoisin”. Vastauksia tuli yhteensä 465 kappaletta.

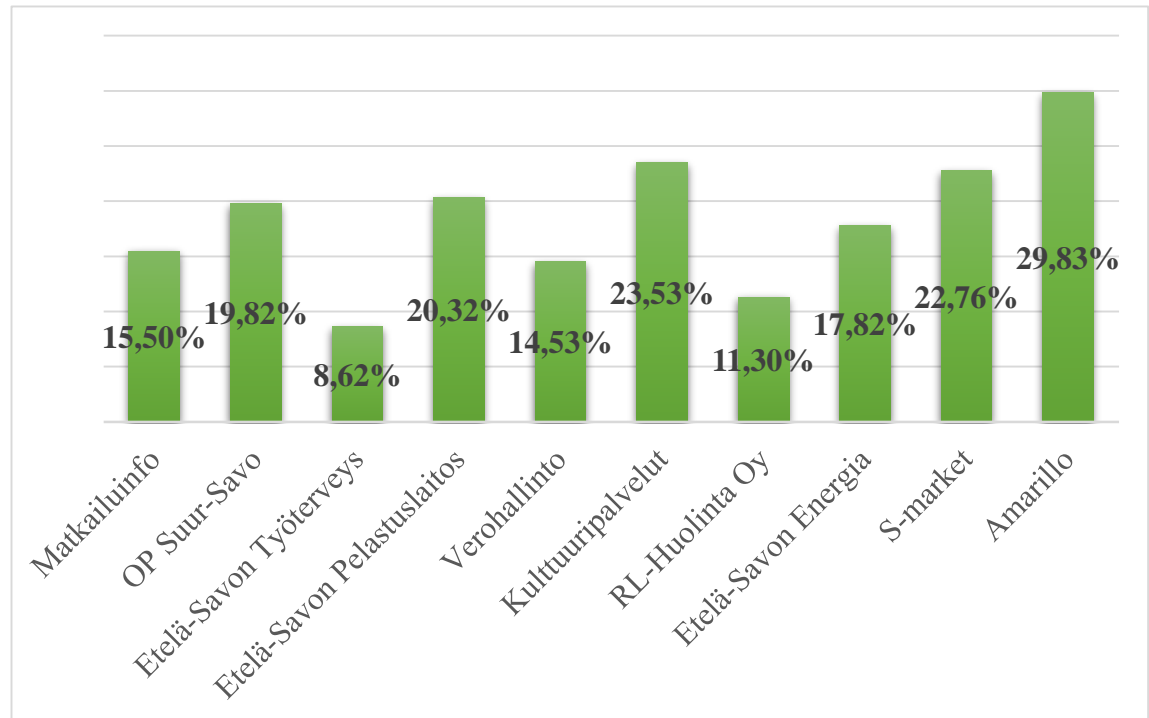

KUVA 6. Tutustumiskerrat yrityksissä kappalemäärinä

Kuten kuvasta 6 näkyy, eniten vierailukertoja keräsi Etelä-Savon Pelastuslaitos (310 kappaletta) ja toiseksi eniten Matkailuinfo (271 kappaletta). Vähiten vierailukertoja oli Kulttuuripalveluiden pisteellä (136 kappaletta). Muiden yritysten kohdalla kävijämäärät jakautuivat suhteellisen tasaisesti. Prosentuaalisesti katsottuna 66,67 % oppilaista siis vieraili Pelastuslaitoksella ja Matkailuinfossa 58,28 % oppilaista. Kulttuuripalveluiden osalta vierailuprosentti jäi vain 29,25 %:iin. Erot vierailukertojen määrässä ovat melko suuret ja tämä puolestaan saa miettimään, miksi näin pääsi käymään. Kenties myös se, että joidenkin yritysten puitteet olivat toisia houkuttelevammat vaikutti pisteille hakeutumiseen. Seuraavaa tapahtumaa varten olisikin tärkeää saada kiinteistä pisteistä sellaisia, että niissä vierailemiseen on mahdollisimman matala kynnyks. Tällöin ei ehkä pääsisi syntymään tässä kyselyssä ilmenevän kaltaisia isoja eroja käyntikertojen välillä.

Kuvasta 7 puolestaan ilmenee se, että kun tarkastellaan sitä, kuinka moni pisteellä vierailusta piti kyseistä yritystä mielenkiintoisimpana, nousee Kulttuuripalvelut (23,53 % vastanneista) reilusti esimerkiksi suosituimman Pelastuslaitoksen (20,32 %) ohi. Prosentuaalisesti Amarilloa (29,83 %) pidettiin kiinnostavimpana, kun taas Etelä-Savon Työterveys (8,62 %) pärjäsi tässä kohtaa melko huonosti. Vastauksien perusteella siis Kulttuuripalveluita pidettiin onnistuneena pisteenä, kunhan sinne vain men-

tiin. Kävijöitä pisteellä nimittäin oli vähiten, mutta selkeästi siellä vierailleet oppilaat kokivat tehtävät mukavina.

KUVA 7. Yrityksissä vierailleista pitänyt kyseistä yritystä mielenkiintoisimpana

Oppilaiden vastauksista voi päätellä, että oppilaiden itsensä mielestä onnistunein piste oli Amarillolla ja eniten parantamisen varaa mielenkiintoisten tehtävien keksimisessä on Etelä-Savon työterveydellä. Oppilailta saatujen kommenttien perusteella yksi syy tähän löytyy siitä, kuinka toiminnallistava piste oli. Pisteet, joissa ei ollut tarpeeksi tekemistä tai tekeminen oli puuduttavaa, koettiin huonoina, eikä niiden tarjoamia oppejakaan sisäistetty yhtä herkästi kuin aktivoivempien pisteiden kohdalla. Tämän kyselyn tulokset antavat siis arvokasta tietoa seuraavaa kertaa varten, sillä jo yrityksessä suoritettavia tehtäviä suunnitellessa on muistettava kohderyhmä, jota varten tapahtuma järjestetään. Tällä kertaa tehtävien miettiminen jäi aikataulukkiireiden vuoksi melko myöhään, mutta ensi kerralla niidenkin valmisteleminen on syytä aloittaa hyvissä ajoin. Valmiissa yrityksissä suoritettavat tehtävät ovat kuitenkin niitä tekijöitä, jotka simuloivat oppilaille yritystoimintaa ja niissä työskentelyä, joten tämän oppimiskokemuksen on hyvä olla mahdollisimman realistinen.

6.3.2 Tapahtuman jälkeen tehty kysely

Oppilaat täyttivät internetissä Webropol-kyselyn noin viikko MiniMikkeli-tapahtuman jälkeen. Kyselyyn vastattiin nimettömästi noin viiden oppilaan ryhmissä ja siihen osallistuivat vain ne oppilaat, joiden vanhemmat olivat myöntäneet heille tutkimusluvan. Vastauksia kertyi jokaiseen kysymykseen noin 160 kappaletta, joista osa oli sellaisia, joihin oli jätetty tyhjiä kohtia tai vastattu ”en tiedä”. Myös nämä vastaukset ovat huomion arvoisia ja kertovat osaltaan siitä, millä tasolla tietämys kyselyssä olevista aiheista on tällä hetkellä. Vastauksissa ilmeni suuria eroja ja niistä voi myös päätellä sen, että joissain kouluissa yrittäjyyskasvatus on selkeästi toisia kouluja pidemmällä. Vaikka vastauksia ei olekaan ryhmitelty kouluittain, voi niistä kuitenkin tehdä edellä mainitun johtopäätöksen vastauksissa käytettyjen tiettyjen termien perusteella.

Ensimmäinen kysymys oli ”mitä yrittäjyys on”. Jo tässä kohtaa oli paljon tyhjäksi jätettyjä kohtia tai vastattu, ettei tiedä. Sekaannusta oli myös aiheuttanut yrittäjyyden ja palkkatyöläisen ero, sillä esimerkiksi vastauksia ”sitä, että on yritys, tai että on töissä jossain” oli melko paljon. Näistä vastauksista huomasin, ettei termi ollut tuttu ja että myöskään MiniMikkeli ei ollut onnistunut sitä avaamaan. Toisissa vastauksissa puolestaan oli avattu termi hyvinkin ytimekkäästi ja täsmällisesti. Voisi jopa sanoa, että paremmin kuin monessa oppikirjassa. Esimerkiksi yrittäjyyden kuvaus ”yrittäjyys on sitä että on oma yritys, yrittäjyys on tuotteiden tai palveluiden myyntipaikan ylläpitämistä ja toimintaa” on erittäin oivaltava näkemys aiheesta. Myös vastaus ”Pitää osata myös ratkaista ongelmat, joita tulee vastaan varmasti” osoittaa sen, että yrittäjyyden tarkoitus ymmärretään pelkkää termiä syvällisemmin.

Eräs vastaaja oli kiteyttänyt sen ydinajatuksen, jonka saattelemana moni ihminen on ryhtynyt yrittäjäksi: ”yrittäjyys on oman unelman toteuttamista yrityksen muodossa”. Monessa vastauksessa nousi myös esille vastuunkanto ja kova työ. Jopa raataminen ja vaikeus mainittiin useasti, joten selkeästi oppilailla ei ole ainakaan liian ruusuista kuvaa yrittäjyydestä.

Toinen kysymys ”mitä yhteiskunta tarkoittaa” oli monelle hämmentävä. Sana yhteiskunta liitettiin muun muassa yhteistyöhön, yhteisöön ja kaupungin kuntaan, mutta vain muutama tiesi sanan todellisen merkityksen. Joissain tapauksissa yhteiskunta osattiin yhdistää ihmisiin sekä yhteisten asioiden hoitamiseen ja huolehtimiseen, ja

jopa verojen merkitys yhteiskunnan toimimiseen on mainittu. Useiden epävarmojen vastauksien seasta löytyy kyllä myös vastauksia, jotka ovat lähestulkoon oikeita, kuten ”yhteiskunta tarkoittaa vaikka esimerkiksi sitä, että ihmiset käyvät töissä, maksavat veroja, hoitavat yhteisiä asioita ja huolehtivat muista”. Tämä kysymys oli kuitenkin selkeästi oppilaille vaikein. Vaikka yksi MiniMikkelin tarkoituksista olikin selkeyttää yhteiskunnan toimintaa tapahtumaan osallistuville oppilaille, on siinä seuraavaa kertaa varten selkeästi parantamisen varaa. Tämä kysely osoittaa, että vaikka saattaa olla, että yhteiskunnan toiminnot selkeytyivät, ei niitä osattu yhdistää oikeaan asiaan.

Kolmas kysymys kyselyssä oli ”miksi veroja maksetaan”. Tässä kohtaa oppilaille oli selkeästi yhteneväisempi käsitys siitä, mihin verorahat menevät. Vastauksissa oli mainittu jopa ”julkisten palveluiden ylläpitäminen” ja ”ilmaisten palveluiden tarjoaminen”. Lähetulkoon kaikki vastaajat olivat yhdistäneet verorahat jollain tavalla yhteiseen hyvään eli esimerkiksi terveydenhuoltoon tai koulutuksen tarjoamiseen. ”Yhteiskunnan pyöriminen” mainittiin myös monesti, mutta kuten edeltävä kysymys antoi ymmärtää, tuon sanan syvällinen ymmärrys lienee monella vielä hieman puutteellinen. Suunta on kuitenkin oikea, eikä verojen maksaminen ollut juuri kenenkään vastaajan mielestä negatiivinen asia.

Neljäs kysymys koski sitä, kokivatko oppilaat MiniMikkelin mukavana kokemuksena. Mielipiteitä oli laajasti sekä puolesta että vastaan ja molempia kantoja oli osattu perustella hyvin. He, jotka eivät kokeneet MiniMikkeliä onnistuneena, perustelivat sitä muun muassa siten, että tapahtuma oli liian ohjattu, huonosti suunniteltu, liian lyhytkestoinen, liian totinen ja että siellä oli liikaa seisoskelua ja odottamista. Tilat olivat monen mielestä tapahtumalle huonot ja sen toimivuutta ja ilmanlaatua moitittiin. Joidenkin mielestä tapahtuma oli kokonaisuudessaan tylsä, yritykset olivat huonoja, asiakkaita ei käynyt tarpeeksi tai asiakkaana ei ollut mukavaa olla. Erään päivän tapahtumassa olleet olivat ymmärrettävästi pahoittaneet mielensä siitä, että vastoin ennako-ohjeistusta osa pikkuyrityksistä myi tuotteitaan oikealla rahalla. Tämä aiheutti mielipahaa siksi, että kaikilla ei ollut omaa rahaa mukana tuotteiden ostamista varten, mutta myöskin siksi, että se asetti toiset pikkuyritykset eriarvoiseen asemaan.

Kehittävän negatiivisen palautteen lisäksi MiniMikkeli sai runsaasti positiivista palautetta. Erityisen usein palautteissa nousi esille se, kuinka MiniMikkeli tarjosi hyvän mahdollisuuden tutustua yrittämiseen ja yrityksen luomiseen. Yrittäjyyteen tutustumi-

sen ja oman yrityksen perustamisen lisäksi oppilaista oli mukava tutustua muiden perustamiin yrityksiin ja liikeideoihin. Koettiin, että MiniMikkeli antoi hyvää harjoitusta tulevaisuuteen ja tutustutti myös työelämässä toimimiseen. Töissä olemisesta, uuden oppimisesta ja kokemuksen kautta oppimisesta pidettiin, ja myös tapahtuman tarjoama sosiaalinen puoli sai kiitosta. Kaikenkaikkiaan MiniMikkeliä pidettiin monipuolisena ja tervetulleena vaihteluna kirjoista lukemiseen. Vaikka tapahtuma saikin paljon myös kommentteja, joista ilmenee parannettavissa olevat kohdat, oli suurin osa palautteista silti positiivisia. Niiden perusteella voi varmasti sanoa, että ensimmäinen MiniMikkeli oli onnistunut.

Viimeisenä oppilailta kysyttiin, oppivatko he jotain uutta MiniMikkelissä. Ilmeni, että vaikka moni piti tapahtumaa mukavana, eivät he välttämättä kokeneet oppineensa siitä mitään uutta. Myös tämän kysymyksen kohdalla tapahtuma sai palautetta, että sen idea oli kyllä hyvä, mutta toteutus huono. Oppilaat kuitenkin nostivat esille monia hyviä puolia, joita MiniMikkeli oli heille opettanut.

Yrityksissä työskentely oli opettanut oppilaille aina kunkin pisteen toimintaan liittyviä taitoja. Esimerkiksi Amarillossa työskentely oli opettanut kattausta ja ruokien tunnistamista ja RL-Huolinnassa työskentely puolestaan kierrätystä. Etelä-Savon Pelastuslaitoksella oppilaat olivat oppineet ensiaputaitoja sitomalla nyrjähtäneen nilkan, ja tämä nousikin esille monessa vastauksessa. Osa oppi tärkeää tietoa myös veroista, asiakaspalvelusta ja työelämästä yleensä. Myös Mikkelistä kaupunkina opittiin ja työskentely info-pisteellä koettiin kokonaisuudessaan mukavana ja opettavaisena. Eräät oppilaat olivat tehneet omien yritystensä kanssa niin ison työn, että olivat harjoitelleet myös yhteistyötaitoja hankkiessaan sponsoreita. Oppilaat harjoittelivat näin siis samalla yhteydenottotaitojakin. Yrittäjyydestä, yritysten perustamisesta ja yritysten pyörittämisestä oppiminen oli kuitenkin monen mielestä MiniMikkelin parasta antia. Kommentti ”opin, että mitä tahansa voi saavuttaa kunhan vain yrittää” kiteyttääkin koko MiniMikkelin perimmäisen tarkoituksen. Yritys- ja yrittäjyyskasvatuksessa on kyse juuri siitä, minkä tämä kyseinen oppilas on oivaltanut.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitellään johtopäätökset tutkimuksista saaduista tuloksista. Luvussa 7.1 kerrotaan johtopäätökset, jotka tutkimustuloksista voi päätellä. Luku 7.2 esittelee ke-

hitysehdotukset, joita opinnäytetyö esittää seuraavaa tapahtumaa varten. Luvussa 7.3 arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja sitä, kuinka hyvin se on toteutunut.

7.1 Johtopäätökset

Yhtenä tutkimusongelmana opinnäytetyön alussa oli se, kuinka MiniMikkeli-projekti vaikuttaa oppilaiden käsitykseen ja ymmärrykseen yrittäjyydestä ja yhteiskunnasta. Tähän kysymykseen ei saatu kunnollista vastausta, sillä lähtötilanteen selvittäminen jäi tutkimuksen suorittamisessa ilmenneiden ongelmien vuoksi kokonaan tekemättä. Tutkimuksesta kuitenkin ilmeni se taso, jolla oppilaat olivat tapahtuman jälkeen ja myös se yksistään kertoo jotain yrittäjyyskasvatuksen tilanteesta, kun tarkastellaan Mikkelin seudun kuudesluokkalaisia.

Yrittäjyyskasvatuksen lähtötilanne vaihteli suuresti myös eri luokkien välillä ja ta-
soerot olivat paikoittelen erittäin suuret. Joidenkin luokkien kohdalla yrittäjyyskasva-
tus oli kuulunut osaksi opetusta jo monen vuoden ajan, kun taas joidenkin muiden
kohdilla MiniMikkeli oli ensimmäinen kerta, kun se konkretisoitui. Vaikka lähtökoh-
taisesti luokkien tilannetta olisi voitu pitää jopa epätasa-arvoisena, ei se kuitenkaan
näkynyt tapahtuman aikana. Oppilaat suhtautuivat innokkaasti ja uteliaasti uusiin asi-
oihin huolimatta siitä, kuinka kauan aihetta oli ennätetty luokissa pohjustaa.

Tutkimuksista saatujen tulosten perusteella voi päätellä, että MiniMikkeli soveltui
hyvin osaksi yrittäjyyskasvatusta. Myös varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmassa
oleva kuvaus yrittäjyyden sisällyttämisestä opintoihin tukee MiniMikkelin toteuttamia
periaatteita. Opetushallitus (2016) on kirjoittanut opetussuunnitelmaan seuraavasti:
”Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen
tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta.” Kuvauksen perusteella MiniMikke-
li-projekti toteuttaa juuri oikeita asioita yrittäjyyskasvatuksen saralla, sillä sen tavoit-
teena on toiminnallistaa oppilaat tekemään ja opettelemaan itse. Myös projektin tar-
joamat mahdollisuudet oman Pikkuryityksen perustamiseen palvelevat oikeita tarkoi-
tuksia ja edesauttavat yrittäjyyden ja sen ominaisuuksien oppimista jo varhain.

Yleisesti ottaen opettajien käsitys yrittäjyyskasvatuksesta ja siitä, miten MiniMikkeli
soveltui osaksi sitä oli positiivinen. Yrittäjyyskasvatuksen tarkoitus avautui projektin
aikana hyvin niillekin opettajille, joille se ei ennestään ollut kovin tuttu, ja sitä käsitte-

levään projektiin lähdettiin mukaan hyvällä asenteella. Opettajat ymmärtävät yrittäjäyyskasvatuksen tärkeyden ja sen toteuttamista esimerkiksi erilaisin projektein pidetään hyvänä asiana. MiniMikkeli-konseptin koettiin olevan antoisa lisä kouluissa tapahtuvaan yrittäjäyyskasvatukseen, etenkin sitten, kun konsepti saadaan muotoiltua loppuun asti valmiiksi.

Oppilaiden suhtautuminen yrittäjäyyskasvatukseen vaihteli paljon. Teetetyistä kyselyistä ei voi nähdä, oliko luokkien tai sukupuolien välillä eroavaisuutta, mutta laajaa vaihtelua ilmeni etenkin siinä, miten mielenkiintoisena aihe koettiin. Osa oppilaista nautti etenkin siitä, että projektin aikana pääsi kokeilemaan ja tekemään asioita itse konkreettisesti. Projektin myös koettiin tuoneen hyödyllistä tietoa tulevaisuutta varten. Osa oppilaista puolestaan koki projektin turhana ja tylsänä. Kaikkia ei tietenkään voi miellyttää ja on aivan normaalia, että kuudensadan oppilaan joukossa on myös niitä, joita opetustapa ei miellytä. Iso osa saadusta palautteesta oli kuitenkin positiivista ja kiittävä, ja se kertoo, että projektin ensimmäinen toteutuskerta on ollut onnistunut.

Tapahtuman ja projektin kokonaisvaltaista onnistuneisuutta voidaan pitää menestyksekkäänä. Koko projekti oli opettavainen kaikille siihen osallistuneille henkilöille, mutta erityisesti oppilaille se antoi käytännön vinkkejä tulevaisuutta ja työelämään astumista varten. Käytännön järjestelyistä projekti opetti järjestämässä olleille tahoille ne kohdat, joihin on tulevaisuudessa kiinnitettävä huomiota. Keskittymällä oikeisiin asioihin ei pelkästään helpoteta toimintaa, vaan myös luodaan oppilaille antoisa oppimiskokemus.

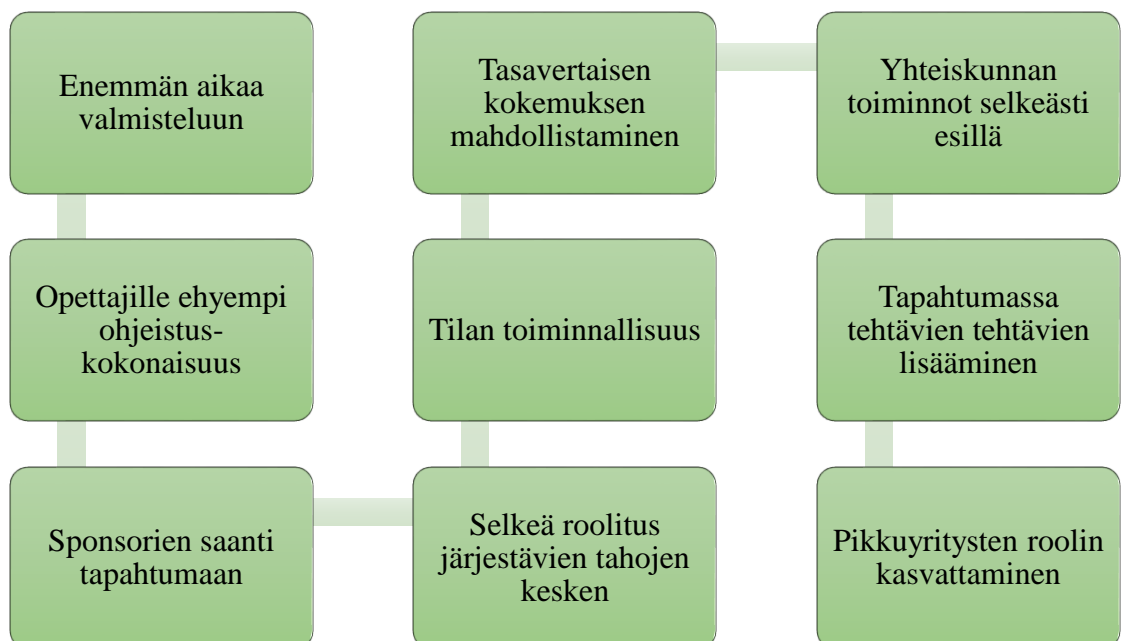
Kokeilemalla kehittämisen malli soveltuu MiniMikkelin kaltaisen tapahtuman järjestämiseen kohtalaisen hyvin, mikäli sitä soveltaa. Mikäli aikoo noudattaa mallin periaatetta kirjaimellisesti ja edetä pelkkien kokeilujen avulla, ja esimerkiksi ilman suunnittelupalavereja, on näinkin suuren mittakaavan projektin eteneminen aikataulussa käytännössä mahdotonta. Malli on kuitenkin erinomainen, sillä se on erittäin hyvin sovellettavissa. MiniMikkeli-projektiin sen tärkeintä antia oli erilaiset näkökannat, jotta monia tapahtumiakin järjestäneet eivät ajautuneet liian helposti tuttuihin menetelmiin. Näin ollen kokeilemalla kehittämisen malli toi lisäarvoa projektille.

Ilmiöpohjaista oppimista tapahtui MiniMikkelissä kiitettävästi. Oppilaat olivat aktiivisia oppijoita sekä luokissa että tapahtumassa, ja se näkyi myös innostuneissa palaut-

teissa tapahtuman jälkeen. Kuten Toimikas (2014, 22–25) kuvailee, ilmiöoppimisen ominaisuuksiin kuuluu muun muassa laaja-alaisuutta, kokonaisuuksien käsittelyä ja käytännön tekemistä. MiniMikkeli pyrki sisällyttämään tapahtumaan koko yhteiskunnan toimimisen ja saamaan oppilaat toimimaan käytännössä sen osana. Tavoite täyttää ilmiöpohjaisen oppimisen piirteet, mutta toteutus jäi paikoitellen hieman puutteelliseksi esimerkiksi rahan kierron osalta. Puutteet on kuitenkin helppo korjata seuraavaan tapahtumaan mennessä, eivätkä ne vähentäneet oppilaiden projektista saamien kokemusten arvoa.

7.2 Kehitysehdotukset

Kuten kaikessa tekemisessä, on myös projektien työstämisessä aina parantamisen varaa. MiniMikkelin tapauksessa kehitysehdotuksia saatiin projektiin osallistuneilta opettajilta ja oppilailta, joten ne tulivat niiltä tahoilta, joiden mielipiteiden voisi sanoa merkitsevän eniten. Lisäksi kehitysehdotuksia on muodostettu havainnoiden tapahtuman järjestämistä ja sen aikana heränneitä keskusteluita. Kuvassa 8 näkyviin kehitysehdotuksiin on nostettu esille ne seikat, joiden arvellaan vaikuttavan eniten seuraavan kerran projektin ja tapahtuman onnistumiseen.

KUVA 8. Kehitysehdotukset MiniMikkeli-tapahtumalle

Aikatauluun liittyen MiniMikkeli sai jonkin verran palautetta niin opettajilta kuin järjestäviltä tahoiltakin. Jotta jokainen projektiin osallistuva voisi tehdä parhaansa, olisi

valmisteluun varattava enemmän aikaa. Näin mahdollistettaisiin, että kaikilla olisi riittävästi aikaa valmistautua, jotta varsinainen tapahtuma olisi mahdollisimman onnistunut kokemus. Joidenkin opettajien kokema kiireen tuntu johtui suurelta osin aika-taulusta, mutta osansa siihen oli myös etukäteisohjeistuksen puutteellisuudesta. Sitä pidettiin epäselvänä ja se loi epävarmuutta etenkin sellaisiin opettajiin, joille aihe ei ollut entuudestaan tuttu. Tämän voisi välttää tulevilla kerroilla kiinnittämällä huomiota siihen, että opettajat saavat kunnollisen perehdytyksen, sekä toimintaohjeet luokissa tapahtuvaan ennako-opetukseen.

Jotta tapahtumasta saataisiin realistinen ja laaja-alaisesti opettavainen, olisi siellä hyvä olla enemmän oikeita yrityksiä mukana. Tämänkin kerran yritysvalikoima kattoi hyvin eri toimialoja, mutta yrityksiä lisäämällä lisääntyisi myös kokonaisvaltaisuus. Myös sponsori-yritysten mukaan saaminen lisäisi budjettia ja helpottaisi monia toiminnallisia seikkoja.

Tällä kertaa projektia järjestämässä olleilla tahoilla oli alkumetreillä hieman epäselvää, mikä osa-alue on kenenkin vastuulla, ja se aiheutti osaltaan lievää hämmennystä. Selkeä roolitus alusta asti helpottaa työskentelyä ja tehostaa toimintaa. Toiminnan tehostuminen puolestaan edesauttaa hyvän oppimiskokemuksen syntymistä ja näin ollen luodaan tapahtumasta hyvä ja toimiva kokonaisuus kaikkien kannalta.

Tapahtumaan liittyen tärkeimmät kehitysehdotukset liittyvät tiloihin, toimintoihin ja tasavertaisuuteen. Tilojen käytännöllisyys nousi esille myös palautteissa ja niiden lisäksi ilmanlaatu on asia, johon kannattaa kiinnittää huomiota. Tilojen olisi hyvä olla sellaiset, jonne pienois yhteiskunta rakentuu hyvin ja selkeästi, jotta se houkuttaa osallistumaan myös sellaisia henkilöitä, joita aihe ei muuten juurikaan kiinnosta. Toimiviin tiloihin on myös helpompi rakentaa eräänlainen pelillinen kokonaisuus, jossa yhteiskunnan eri toiminnot yhdistyvät tehtävien kautta. Näin varmistetaan laaja-alainen oppimiskokemus oppilaille ja tuodaan samalla myös yhteiskunnan toiminnot selkeästi ja helposti opittavasti esille.

Jotta tapahtuma olisi opettavainen ja aktivoiva, tulisi siellä olla tarpeeksi tehtäviä kaikille osallistujille. Riittävällä tehtävien määrällä varmistetaan, että aika tulee käytettyä tehokkaasti ja hyödyllisesti. Tehtävien tulisi olla monipuolisia ja myös Pikkuyrittäjät olisi hyvä sisällyttää niihin. Näin saataisiin myös kasvatettua Pikkuyrittäjien roolia

tapahtumassa, sillä nyt se jäi liian pieneksi. Oppilaiden tekemät yritykset olisi hyvä nostaa muillakin tavoilla esille ja korostaa samalla myös yrittäjyyden merkitystä tapahtumassa. Esimerkiksi markkinointivideot ja Pikkuyrittäjien toimintojen yhdistäminen muihin yrityksiin nostaisivat niitä merkittävämpään asemaan.

Tärkeintä projektissa ja tapahtumassa on tasa-arvoisen kokemuksen luominen jokaiselle osallistujalle. On tärkeää, että jokainen saa saman kohtelun eikä kukaan tunne oloaan syrjityksi millään tavalla. Seuraavaa tapahtumaa varten olisi hyvä korostaa yhteisiä pelisääntöjä ja niiden merkitystä jo alusta lähtien. Tämän voi varmistaa esimerkiksi siten, että jokaisen luokan saama ohjeistus olisi yhteneväinen ja sellainen, joka huomioi myös jokaisen osallistujan oikeudet ja velvollisuudet tapahtumassa.

MiniMikkeli järjestettiin keväällä 2016 ensimmäistä kertaa ja se piti sisällään monia vaiheita ja toimintoja, joista koostui lopulta valmis tapahtuma. On luonnollista, että osioihin jäi vielä parantamisen varaa, mutta kun kehitystä vaativat kohdat suhteutetaan kokonaisuuteen, tuntuu projekti selvästi onnistuneelta.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Projektin aikana tehdyt tutkimukset on tehty eettisiä tutkimusmenetelmiä noudattaen. Tutkimusaineistoa on käsitelty luottamuksellisesti ja anonymisti, ja sen keräämiseen on hankittu tarvittavat luvat. Koska tutkimuksen kohteena oli myös alaikäisiä lapsia, oli tutkimuslupien saaminen huoltajilta välttämätöntä. Havainnoiden tapahtunut tutkimus on suoritettu siten, että mukana olleet tahot ovat tienneet tutkimusaineiston hankinnasta.

Tutkimuksen tekeminen ei sujunut suunnitellusti, sillä yhtä aiottua kyselyä ei voitu tehdä tutkimuslupien puutteen vuoksi. Tästä kuitenkin tiedotettiin asianomaisia ja tapahtuman jälkeen tehtyä kyselyä muokattiin vastaamaan paremmin tutkittavana oleviin kysymyksiin ilman vertailukyselyä. Toteutetut kyselyt antoivat kuitenkin riittävästi materiaalia, jotta tutkimusongelmiin saatiin vastaukset.

Tutkimuksen luotettavuuteenkin vaikuttava objektiivisuus tuotti vaikeuksia tutkimuksen aikana. Koska opinnäytetyön tekijä oli itse tiiviisti mukana tapahtuman järjestämisessä, oli täysi objektiivisuus ajoittain vaikea säilyttää. Osallisena oleminen vaikutti

myös siihen, mitä asioita projektista on nostettu esille tähän opinnäytetyöhön. Myös se, että opinnäytetyön tekijä osallistui itse esimerkiksi opettajien koulutustilaisuuksiin ja teetti heille myöhemmin kyselyt, voi vaikuttaa saatuihin vastauksiin.

Koska tutkimus on käsiteltävä aina kokonaisuutena, ja tämän opinnäytetyön tapauksessa tutkimusta kesti kahdeksan kuukautta, mahtui matkalle monia asioita, jotka vaikuttivat myös tutkimustuloksiin. Projektin aikana ihmiset tekivät tiivistä yhteistyötä ja jakoivat rehellisiä mielipiteitä, joten ihmissuhteiden ohi katsominen on väistämättä haastavaa. Tämä opinnäytetyö on kuitenkin eriytetty henkilökohtaisesta osallistumisesta mahdollisimman hyvin ja koottu yleisiä tutkimusohjeita noudattaen.

8 LOPUKSI

Tässä luvussa käyn läpi omia kokemuksiani niin MiniMikkeli-projektista kuin tutkimuksen tekemisestäkin. Kokonaisuudessaan MiniMikkeli-projekti onnistui hyvin. Tietysti matkan varrelle mahtui myös hetkiä, joiden aikana tapahtuman onnistuneesti loppuun saattaminen tuntui vaikealta, mutta pääasiassa tapahtumaa järjestävillä ihmisillä säilyi luotto projektiin ja sen onnistumiseen koko matkan ajan. Heti alusta asti kantavana voimana tapahtuman järjestämisessä oli innostuneisuus ja oli mukava huomata, ettei se kadonnut missään vaiheessa. Yksi tiimityön etuja onkin se, että mikäli jollakin on vaikeuksia säilyttää usko tulevaan, on tiimissä todennäköisesti aina joku, joka sen saa herätettyä entistäkin voimakkaampana uudelleen. Myös yhteistyö ydinryhmän kesken sujui vaivattomasti ja lopputulos tuntuikin koko tiimin aikaansaannokselta. Alun hankaluuksien jälkeen roolituskin selkeytyi ja lopulta jokainen antoi oman, tärkeän panoksensa lopputulokseen. Ottaen huomioon, että kyseessä oli tapahtuman ensimmäinen varsinainen kokeilukerta, vältyttiin suuremmilta ongelmilta kokonaan.

Tutkimustuloksia opinnäytetyöhöni liittyvän projektin aikana kertyi runsaasti. Tuosta tietomäärästä olisi varmasti riittänyt käsiteltävää vaikka kahden opinnäytetyön verran, mutta rajattuani tutkimusongelmaa keskityin vain niihin tuloksiin, jotka tukivat sen selvittämistä. Aineistoa kertyi yli puolen vuoden ajan ja sen käsitteleminen vaati odotettua suuremman panostuksen. Materiaalin runsaus johtui osittain siitä, että tutkimuksen kohteena olevia oppilaita oli noin 600 ja opettajia 30, joten jo pelkästään heidän vastauksensa tuottivat runsaasti arvokasta tietoa.

Objektiivisuus oli asia, jonka kanssa tuli eteen henkilökohtaisia haasteita. Minun täytyi välillä muistuttaa itselleni tekeväni tutkimusta, ja että projektiin osallistuminen on toissijainen tarkoitus. Koin suurena kunniana sen, että sain olla mukana kehittämässä kokonaan uutta konseptia yhteistyössä niin monen hienon ihmisen kanssa ja että sain tehdä opinnäytetyöni aiheesta, johon tunsin suurta kiinnostusta.

Kokemuksena MiniMikkeli-projekti oli erittäin antoisa ja tutkimusaiheet erittäin mielenkiintoisia. Tutkimuksen tekeminen oli mielekästä ja mikäli resursseja olisi ollut enemmän, olisin halunnut laajentaa tutkimusta muun muassa yrittäjyysopintojen tilanteeseen varhaiskasvatuksen piirissä Etelä-Savon alueella sekä vertailla ehkä myös sitä, kuinka yrittäjyys- ja yrityskasvatus muuttuu opintojen myöhemmissä vaiheissa. Myös ilmiöoppimisen toteutumista olisi ollut mielenkiintoista tutkia ja nähdä, kuinka se toteutuu Etelä-Savossa.

Koska tämä opinnäytetyö oli kuitenkin pakko rajata johonkin, tuntui yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittämisen malli luontevalta lähestymistavalta MiniMikkeli-projektin takia. Nyt näin oman osuuteni loppupuolella tunnen kiitollisuutta siitä, että sain ottaa MiniMikkelin ensiaskeleet muun ryhmän mukana ja toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä jatkoa varten. Jään mielenkiinnolla odottamaan, miten MiniMikkeli kehittyy ja millaiseksi yrittäjyyskasvatuksen tilanne Mikkelissä muotoutuu.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Beard, Colin & Wilson John P. 2002. The power of Experiential Learning – a handbook for trainers and educators. Lontoo: Kogan Page.

Beard, Colin 2010. The Experiential Learning Toolkit: blending practice with concepts. Lontoo: Kogan Page.

Bessant, John & Tidd, Joe 2015. Innovation and Entrepreneurship. United Kingdom: Wiley.

Heikkilä, Jorma 2010. Luovasta ideasta innovaatioon. Luovuus ja innovatiivisuus selviytymiskeinoina. Turku: Enonstone.

Ikonen, Risto 2006. Yrittäjyyskasvatusta: kansalaisen taloudellista autonomiaa etsimässä. Helsinki: Minerva Kustannus.

Inc. 2015. 5 Characteristics That Define Successful Entrepreneurs. Www-artikkeli. <http://www.inc.com/jayson-demers/5-characteristics-that-define-successful-entrepreneurs.html>. Julkaistu 14.4.2015. Luettu 4.7.2016.

Inspirans 2015. Laadulliseen tutkimukseen erikoistunut yritys. Www-sivusto. <http://www.inspirans.fi/kvalitatiivinen-tutkimus/>. Ei päivitystietoja. Luettu 3.2.2015.

Jääskeläinen, Janne 2015. Älä yritä! Tätä sinulle ei kerrota yrittämisestä. Helsinki: Kauppakamari.

Keränen, Eija 2016. Operosus Oy. Luovuus, innovaatio ja yrittäjyys. Www-artikkeli. http://www.operosus.fi/?page_id=45. Ei päivitystietoja. Luettu 14.8.2016.

Keskitalo-Foley, Seija, Komulainen, Katri & Naskali, Päivi 2010. Risto Reipas riskinottaja. Teoksessa Komulainen, Katri, Keskitalo-Foley, Seija, Korhonen, Maija & Lappalainen, Sirpa (toim.) Yrittäjyyskasvatusta hallintana. Tampere: Vastapaino, 15.

Koiranen, Matti & Pohjansaari, Tuija 1994. Sisäinen yrittäjyys. Innovatiivisuuden, laadun ja tuottavuuden perusta. Tampere: Konetuumat Oy.

Kyrö, Paula & Ripatti, Anna 2006. Yrittäjyyden opetuksen uudet tuulet. Teoksessa Kyrö, Paula & Ripatti, Anna (toim.) Yrittäjyyskasvatusta uusilla tuulilla. Tampere: Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, 22–24.

Luostarinen, Aki 2013. Ilmiöpohjainen oppiminen ja OPS2016 perusteluonnos. Www-diasarja. <http://www.slideshare.net/akiluos/ilmipohjainen-oppiminen-ja-ops2016-perusteluonnos>. Julkaistu 1.1.2013. Luettu 23.8.2016.

Mäenpää, Jenni 2013. Kokeilemalla kehittämisen malli. Www-sivusto. <http://www.mindspace.fi/kokeilemalla-kehittämisen-malli/>. Päivitetty 30.5.2013. Luettu 14.8.2016.

- Nguyen, Thai 2015. 10 Traits of the Most Innovative Entrepreneurs. Www-artikkeli. <https://www.entrepreneur.com/article/250777>. Julkaistu 7.10.2015. Luettu 10.7.2016.
- Nuori Yrittäjyys 2016. Tavoitteet ja menetelmät. Www-sivusto. <http://nuoriyrittajyys.fi/ohjelmat/pikkuyrittajat/tavoitteet-menetelmat/>. Ei päivitystietoja. Luettu 25.8.2016.
- Opetushallitus 2016. Opetussuunnitelman perusteet. Www-sivusto. <http://www.oph.fi/ops2016/perusteet>. Päivitetty 6.6.2016. Luettu 25.8.2016.
- Opetusministeriö 2009. Yrityskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. Valtioneuvosto: Yliopistopaino.
- Pelli, Raimo 2012. Yrittäjyys ja yrittäjämäisyys koulutuksessa. Teoksessa Jaskari, Pasi, Pienimäki, Annina & Vihavainen Oona (toim.) Kipinä. Tarinoita yrittäjyydestä. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, 16–17.
- Pikkuyrittäjät 2016. Pikkuyrittäjät – esittely. Www-sivusto. <http://www.pikkuyrittajat.fi/esittely>. Ei päivitystietoja. Luettu 25.8.2016
- Proverbia 2016. Sitaatteja. Www-sivusto. <http://en.proverbia.net/citasautor.asp?autor=17720&page=2>. Ei päivitystietoja. Luettu 1.4.2016.
- Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna 2014. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rytkölä, Tiina, Ruskovaara, Elena & Järvinen, Minna Riikka (toim.) 2011. Yrittäjyyskasvatus perus- ja toisella asteella – näkökulmia pedagogiikan kehittämiseen. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry.
- Tampereen kaupunki 2007. Sisäinen yrittäjyys – oma toiminta ja tuottavuus. Www-sivusto. <http://koulut.tampere.fi/materiaalit/os/lt/sisainenyrittajyys.html>. Päivitetty 18.11.2007. Luettu 14.8.2016.
- Tilastokeskus 2016a. Käsitteet ja määritelmät. Www-sivusto. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/index.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 1.4.2016.
- Tilastokeskus 2016b. Yritykset. Www-sivusto. <http://www.stat.fi/til/yri.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.3.2016.
- Toimikas 2014. Ilmiöopas. Kokemuksia ilmiöopettamisesta – opettajilta toisille. Www-opas. <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnpBbG1pb29wYXN8Z3g6NTUwODhiNjg5ZDdkODM4ZA>. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Tuulenmäki, Anssi 2013. Kokeilukilpailun avaus - Mitä on kokeilemalla kehittämisen? Verkkopuheenvuoro. <https://www.youtube.com/watch?v=lbG16nEYw1s>. Julkaistu 1.2.2013. Katsottu 10.7.2016.

Valtakunnallinen YES ry 2016. YES-verkosto. Mitä yrittäjyyskasvatus on? Www-sivusto. <http://www.yesverkosto.fi/yes/mita-yrittajyyskasvatus-on/>. Ei päivitystietoja. Luettu 4.7.2016.

Vilkkä, Hanna 2014. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. PDF-dokumentti. <http://hanna.vilkkä.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>. Päivitetty 12.3.2014. Luettu 22.8.2016.

Välimäki, Ville 2013. Koululaisten opetuksessa kokeillaan nyt ilmiö-oppimista. Www-artikkeli. http://yle.fi/uutiset/koululaisten_opetuksessa_kokeillaan_nyt_ilmio-oppimista/6574973. Päivitetty 13.4.2013. Luettu 25.8.2016.

Yrittäjät 2008. Aina kannattaa yrittää -kalvosarja. Verkojulkaisu. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/home.nsf/www/koulukalvot>. Muokattu 1.2.2008. Luettu 30.3.2016.

Yrittäjät 2015. Suomen yrittäjät. Yrittäjyys Suomessa. Www-sivusto. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/yrittajyys Suomessa/>. Päivitetty 14.9.2015. Luettu 30.3.2016.

Yrittäjät 2016a. Oletko valmis yrittäjäksi? Www-sivusto. <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/oletko-valmis-yrittajaksi-316168>. Päivitetty 25.4.2016. Luettu 4.7.2016.

Yrittäjät 2016b. Yritystoiminnan ABC. Www-sivusto. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yritystoiminnanabc/>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.3.2016.

Yritys-Suomi 2016. Yrittäjän ominaisuudet. Työ- ja elinkeinoministeriö. Www-sivusto. <https://www.yrityssuomi.fi/yrittajan-ominaisuudet>. Ei päivitystietoja. Luettu 4.7.2016.

Opinnäytetyön lupa-anomus

Olen viimeisen vuoden tradenomi-opiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyöni aiheena on ”Yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen” ja osana sitä toimin mukana MiniMikkeli-projektissa. Projektin aikana tutkin, kuinka 6-luokkalaiset käsittävät yrittäjyyden ja yhteiskunnan toimimisen, sekä kuinka yhteiskuntaa voisi heidän mielestään parantaa. Tutkin myös sitä, kuinka MiniMikkeli-projekti vaikuttaa heidän käsityksiinsä. Tämän lisäksi teetän luokkien opettajille huhtikuun tapahtuman jälkeen kyselyn, jonka avulla selvitän, missä asioissa projekti onnistui ja missä on tulevaisuutta varten parantamisen varaa.

Tutkimusmenetelmäni on pääasiassa laadullinen ja sen keinoina ovat havainnointi projektin aikana sekä kyselyt. Oppilaille teetän kyselyn, jossa he vastaavat pienryhmissä omin sanoin heille esitettyihin kysymyksiin. Tutkimus tapahtuu sähköisesti ja teetän oppilaille saman kyselyn projektin alkuvaiheessa sekä tapahtuman jälkeen. Opettajille teen määrällisen tutkimuksen, jossa he vastaavat kysymyksiin projektin onnistumisesta.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei yksittäisiä henkilöitä ole tunnistettavissa. Erillisellä huoltajan allekirjoitettavalla tutkimusluvalla varmistan jokaisen oppilaan oikeuden osallistua tutkimukseen.

Mikkelissä 19.2.2016

Tiia Rautiainen

Menninkäisentaival 3 a 2, 50970 Mikkeli

tiia.rautiainen@edu.mamk.fi

040-8614994

VASTAUS OPINNÄYTETYÖN LUPA-ANOMUKSEEN

() Hyväksytty

() Hylätty

Päiväys ___/___/_____

Allekirjoitus ja nimenselvennys

TUTKIMUSLUPA

SAATEKIRJE

Hyvä 6-luokkalaisen huoltaja,

olen Tiia Rautiainen, viimeisen vuoden tradenomi-opiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta ja valmistun kesällä 2016. Teen opinnäytetyötäni aiheesta ”Yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen” ja osana sitä toimin mukana MiniMikkeli-projektissa. MiniMikkeli on Mikkelin ammattikorkeakoulun, Aalto-yliopiston sekä Mikkelin kaupungin sivistystoimen yhteishanke. Projektin aikana tutkin, kuinka 6-luokkalaiset käsittävät yrittäjyyden ja yhteiskunnan toimimisen, sekä kuinka yhteiskuntaa voisi heidän mielestään parantaa. Tutkin myös sitä, kuinka MiniMikkeli-projekti vaikuttaa heidän käsityksiinsä.

Tutkimus tehdään sähköisesti luokissa ja se koostuu kysymyksistä, joihin oppilaat vastaavat pienryhmissä omin sanoin. Teetän saman kyselyn oppilaille kahdesti, jotta voin selvittää, kuinka käsitykset ovat muuttuneet kevätlukukauden aikana. Ensimmäinen vastauskerta on lähiviikkoina ja toinen toukokuun alussa.

Käsittelen tutkimusaineistoa luottamuksellisesti ja se tuhotaan tutkimuksen valmistuttua. Yksittäisiä henkilöitä ei pystytä tutkimuksesta erottamaan. Tutkimustulokset tulevat näkyville projektissa mukana oleville tahoille sekä 6-luokkalaisten opettajille.

Ystävällisin terveisin

Tiia Rautiainen

tiia.rautiainen@edu.mamk.fi

040-8614994

Ohjaava opettaja

Reijo Honkonen

reijo.honkonen@mamk.fi

050-3125015

TUTKIMUSLUPA (Palauta tämä osio)

Minä _____, oppilaan _____

huoltaja annan luvan tutkimukseen huollettavani osalta.

kyllä

ei

Allekirjoitus: _____

HYVÄT 6 LUOKKALAISTEN OPETTAJAT

Hei! Olen Tiia Rautiainen, viimeisen vuoden tradenomi-opiskelija Mikkelin ammatti-
korkeakoulusta. Opinnäytetyöni aiheena on ”Yrittäjyyskasvatus ja kokeilemalla kehittäminen” ja osana sitä toimin mukana MiniMikkeli-projektissa. Projektin aikana tutkin, kuinka 6-luokkalaiset käsittävät yrittäjyyden ja yhteiskunnan toimimisen, sekä kuinka yhteiskuntaa voisi heidän mielestään parantaa. Tutkin myös sitä, kuinka MiniMikkeli-projekti vaikuttaa heidän käsityksiinsä. Tämän lisäksi teetän teille opettajille huhtikuun tapahtuman jälkeen kyselyn, jonka avulla selvitän, missä asioissa projekti onnistui ja missä on tulevaisuutta varten parantamisen varaa. Kyselyiden tuloksista toimitan koosteen myös teille opettajille.

Oppilaille tehtävä ensimmäinen kysely tapahtuu lähiviikkoina. Kouluillenne on tulossa postitse tutkimusluvut, joilla varmistetaan huoltajan suostumus oppilaan tutkimukseen osallistumisesta. Toivon, että pyydätte oppilaitanne käyttämään tutkimusluvan kotona mahdollisimman pian ja palautatte ne mukana olevassa vastauskuoressa. Tutkimuslupien palautuessa minulle, toimitan teille linkin Webropoliin, jonka kautta kysely tapahtuu. Oppilaat vastaavat kyselyyn noin viiden hengen ryhmissä ja miettivät vastaukset mahdollisimman itsenäisesti. Mikäli oppilaan huoltaja ei ole antanut lupaa tutkimukseen, jättäytyy oppilas tällöin pois vastausryhmästä.

Tarkempi ohjeistus kyselyyn tulee vielä Webropol-linkin yhteydessä. Mikäli teillä herää kysymyksiä kyselyyn liittyen, voitte ottaa yhteyttä suoraan minuun sähköpostitse tiia.rautiainen@edu.mamk.fi tai puhelimitse 040-8614994. Ohjaavan opettajani, Reijo Honkosen, yhteystiedot ovat reijo.honkonen@mamk.fi / 050-3125015.

Kiitän jo etukäteen yhteistyöstänne!

Ystävällisin terveisin

Tiia Rautiainen

Kysymykset oppilaille

Vastaa kysymyksiin muutamalla lauseella tai ranskalaisilla viivoilla

Mitä yrittäjäys on?

Mitä yhteiskunta tarkoittaa?

Miksi veroja maksetaan?

Oliko MiniMikkeli mukava kokemus? Miksi/miksi ei?

Opitko jotain uutta MiniMikkelissä? Mitä?

Kyselylomake opettajille

1. Kokonaisvaikutelma MiniMikkeli-tapahtumasta

Vastaajien määrä: 20

	erittäin huono	huono	kohtalainen	hyvä	erittäin hyvä	Yhteensä	Keskiarvo
Kokonaisvaikutelma MiniMikkeli-tapahtumasta	0	0	4	16	0	20	3,8

2. MiniMikkeli-tapahtuma oli järjestetty

Vastaajien määrä: 20

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
MiniMikkeli-tapahtuma oli järjestetty	0	0	4	15	1	20	3,85

3. Etukäteisohjeistus ja -koulutus järjestettiin

Vastaajien määrä: 20

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
Etukäteisohjeistus ja -koulutus järjestettiin	0	1	12	6	1	20	3,35

4. MiniMikkeli sopi osaksi yrittäjyyskasvatusta

Vastaajien määrä: 20

LIITE 5.**Kysely opettajille**

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
MiniMikkeli sopi osaksi yrittäjyyskasvatusta	0	1	3	9	7	20	4,1

5. MiniMikkeli toi lisäarvoa yrittäjyyskasvatukselle

Vastaajien määrä: 20

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
MiniMikkeli toi lisäarvoa yrittäjyyskasvatukselle	0	0	5	12	3	20	3,9

6. Oppilaat oppivat MiniMikkelissä tärkeitä taitoja tulevaisuutta varten

Vastaajien määrä: 20

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
Oppilaat oppivat MiniMikkelissä tärkeitä taitoja tulevaisuutta varten	0	0	9	8	3	20	3,7

7. Pikkuyrittäjät-malli sopi MiniMikkelin yrittäjyysosuuteen

Vastaajien määrä: 20

LIITE 5.**Kysely opettajille**

	erittäin huonosti	huonosti	kohtalaisesti	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
Pikkuyrittäjät-mallisopi MiniMikkelin yrittäjyysosuuteen	0	0	10	9	1	20	3,55

8. Osallistuisin toistekin MiniMikkeli-tapahtumaan

Vastaajien määrä: 20

	en	ehkä	kyllä	Yhteensä	Keskiarvo
Osallistuisin toistekin MiniMikkeli-tapahtumaan	1	3	16	20	2,75